

ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ

ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Եվրոպական հանձնաժողովը, **այսուհետ՝ Հանձնաժողով**, որը հանդես է գալիս Եվրոպական միության անունից, այսուհետ՝ **ԵՄ**,

մի կողմից, եւ

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը, **այսուհետ՝ Գործընկեր**,
ի դեմս Ֆինանսների նախարարության,

մյուս կողմից,

համաձայնեցին հետեւյալի վերաբերյալ.

Հոդված 1. Գործողության բնույթը

1.1. ԵՄ-ն համաձայնում է ֆինանսավորել, իսկ Գործընկերը համաձայնում է ընդունել այդ ֆինանսավորումը հետեւյալ գործողության մասով.

ՀԸԳՀ բարեփոխումների գործիք

CRIS համար՝ ENI/2019/042-040

Սույն գործողությունը ֆինանսավորվում է ԵՄ բյուջեից՝ հիմնական ակտ հանդիսացող Եվրոպական հարեւանության գործիքին համապատասխան:

1.2. Սույն գործողության գնահատված ընդհանուր արժեքը կազմում է 23 000 000 եվրո, իսկ սույն գործողության մասով ԵՄ օժանդակության առավելագույն չափը 23 000 000 եվրո է:

1.3. Գործընկերը չի համաֆինանսավորում գործողությունը:

Հոդված 2. Կատարման ժամկետը

2.1. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի՝ II հավելվածի (Ընդհանուր պայմաններ) 15-րդ հոդվածով սահմանված կատարման ժամկետն սկսվում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու պահից եւ ավարտվում այդ օրվանից 84 ամիս անց:

2.2. Իրականացման ժամկետի տեւողությունը 60 ամիս է:

2.3. Ավարտական ժամկետի տեւողությունը 24 ամիս է:

Հոդված 3. Հասցեները

Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացմանը վերաբերող բոլոր հաղորդումները կազմվում են գրավոր, պարունակում են հստակ հղում սույն Հատուկ պայմանների 1.1 հոդվածով սահմանված այս գործողությանը եւ ուղարկվում են հետեւյալ հասցեներով՝

ա) Հանձնաժողովի դեպքում՝

Հայաստանում Եվրոպական միության պատվիրակություն

Ֆրիկի փողոց, 21

Ք. Երեւան, 0002

Հայաստանի Հանրապետություն

Էլ. փոստ՝ Delegation-Armenia@eeas.europa.eu, Հեռ. (+37410) 546 494

բ) Գործընկերոջ դեպքում՝

Ատոմ Զանջուղազյան

Ֆինանսների նախարար

Մելիք-Ադամյան փողոց, 1

Ք. Երեւան, 0010

Հայաստանի Հանրապետություն

Էլ. փոստ՝ secretariat@minfin.am, Հեռ.՝ (+37411) 800 156

Հոդված 4. ԽՊԵԳ-ը համակարգողը

Խարդախության դեմ պայքարի եվրոպական գրասենյակի (ԽՊԵԳ) ընթացիկ գործունեությանն աջակցելու նպատակով ԽՊԵԳ-ի հետ անմիջականորեն համագործակցելու համար համապատասխան լիազորություններ ունեցող՝ Գործընկերոջ համակարգողն է՝

Հայաստանի Հանրապետության հաշվեքննիչ պալատը

Մարշալ Բաղրամյան 19,

Ք. Երեւան, 0019

Հայաստանի Հանրապետություն

Էլ. փոստ՝ intrel@armsai.am

Հոդված 5. Հավելվածները

5.1. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրը կազմված է՝

ա) սույն Հատուկ պայմաններից.

բ) I հավելվածից՝ Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ, որոնցում մանրամասնորեն ներկայացված են սույն գործողության նպատակները, ակնկալվող արդյունքները, աշխատանքները, բյուջեի կատարման մասով առաջադրված խնդիրների նկարագրությունը եւ բյուջեն.

գ) II հավելվածից՝ Ընդհանուր պայմաններ.

դ) III հավելվածից՝ Հաշվետվության ձեւանմուշ, որը կիրառելի չէ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի համար եւ չի ներառվում դրանում.

ե) IV հավելվածից՝ Կառավարման հայտարարագրի ձեւանմուշ, որը կիրառելի չէ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի համար եւ չի ներառվում

դրանում:

5.2. Մի կողմից՝ հավելվածների դրույթների, իսկ մյուս կողմից՝ սույն Հատուկ պայմանների դրույթների միջև հակասության դեպքում կիրառվում են սույն Հատուկ պայմանների դրույթները: Մի կողմից՝ I հավելվածի (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ) դրույթների եւ մյուս կողմից՝ II հավելվածի (Ընդհանուր դրույթներ) դրույթների միջև հակասության դեպքում կիրառվում են II հավելվածի դրույթները:

Հոդված 6. II հավելվածից (Ընդհանուր պայմաններ) շեղվող կամ այն լրացնող դրույթները

II հավելվածի (Ընդհանուր պայմաններ) 18-րդ, 19-րդ, 25.3, 25.4 եւ 25.5 հոդվածները չեն տարածվում սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի I հավելվածի համաձայն մարմնին վերապահված գործողությունների վրա:

Եթե Գործընկերը միջազգային կազմակերպության կամ ազգային գործակալության դրամաշնորհային շահառու է, որին Հանձնաժողովի կողմից վերապահվել է գործողության իրականացումը, II հավելվածի (Ընդհանուր դրույթներ) 1.3, 1.5, 1.6, 8.2, 8.3, 8.4 եւ 8.5 հոդվածները տարածվում են Գործընկերոջ՝ ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորված գործողությունների վրա:

Հոդված 7. Ուժի մեջ մտնելը

Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ է մտնում այն օրը, երբ Հանձնաժողովը Գործընկերոջ կողմից ստանում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու համար անհրաժեշտ ներքին ընթացակարգերի՝ Գործընկերոջ կողմից կատարումը հաստատելու մասին ծանուցում: Հանձնաժողովը Գործընկերոջը հայտնում է այդ ծանուցումն ստանալու

ամսաթիվը: Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ չի մտնում, եթե մինչև 2020 թվականի դեկտեմբերի 31-ը Հանձնաժողովը նման ծանուցում չի ստանում:

Կատարված է երկու բնօրինակից. մեկ օրինակ հանձնվում է Հանձնաժողովին, մեկ օրինակ՝ Գործընկերոջը:

Գործընկերոջ կողմից՝

Հանձնաժողովի կողմից՝

Ատոմ Զանջուղազյան
Ֆինանսների նախարար

Լուսինա Մերեդիթ
Հարեանության եւ ընդլայնման
բանակցությունների հարցերով
գլխավոր տնօրինության արեւելյան
հարեանության հարցերով տնօրեն,
«C» բաժին
Եվրոպական հանձնաժողով

ստորագրություն

ստորագրություն

վայրն ու ամսաթիվը՝
2020թ. մարտի 12

վայրն ու ամսաթիվը՝
2020թ. փետրվարի 20

ԵՀԳ/2019/042-040 ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԻ ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Անվանում/հիմնական ակտ/CRIS համար	ՀԸԳՀ բարեփոխումների գործիք CRIS համար՝ ԵՀԳ/2019/042-040 Ֆինանսավորվում է Եվրոպական հարեանության գործիքի շրջանակներում	
2. Գոտին, հոգուտ որի իրականացվում է գործողությունը/վայրը	Հայաստան Գործողությունն իրականացվելու է հետեւյալ վայրում՝ Հայաստան	
3. Ծրագրային փաստաթուղթ	Հայաստանին տրամադրվող ԵՄ աջակցության 2017-2020թթ. միասնական աջակցության շրջանակ	
4. Կայուն զարգացման նպատակներ (ԿՀՆ-ներ)	Կայուն զարգացման հիմնական նպատակներ (ԿՀՆ-ներ)՝ 17. Նպատակների ապահովման համար գործընկերություններ Լրացուցիչ ԿՀՆ-ներ՝ 5. Գենդերային հավասարություն 8. Արժանապատիվ աշխատանք եւ տնտեսական աճ 16. Խաղաղություն, արդարադատություն եւ իրավապահություն	
5. Միջամտության բնագավառ/թեմատիկ ոլորտ	Բնագավառ (3)՝ Կառույցների հզորացում եւ պատշաճ կառավարում	Զարգացման աջակցություն՝ ԱՅՈՒՄ
6. Տրամադրվող գումարները	Ընդհանուր գնահատված արժեքը՝ 23 000 000 եվրո Եվրոպական միության (ԵՄ) կողմից տրամադրվող օժանդակության ընդհանուր գումարը՝ 23 000 000 եվրո	
7. Օգնության մեթոդը (մեթոդները) եւ իրականացման մեթոդը (մեթոդները)	Ծրագրի մեթոդները Ուղղակի կառավարում հետեւյալի միջոցով՝ - Դրամաշնորհներ (այդ թվում՝ ԹՎԻՆԻՆԳ) - Գնումներ Անուղղակի կառավարում , որի դեպքում լիազորված մարմնի (մարմինների) ընտրությունը պետք է կատարվի 2.1.3 բաժնում սահմանված չափորոշիչներին համապատասխան	

Չարգացման նպատակով պաշտոնական աջակցություն տրամադրվում է՝ որպես դրա հիմնական նպատակ դիտարկելով զարգացող երկրների տնտեսական զարգացման եւ բարեկեցության խթանումը:

8 ա) ՉԱԿ (Չարգացման աջակցության կոմիտե) ծածկագիրը (ծածկագրերը)	150՝ Կառավարություն եւ քաղաքացիական հասարակություն 15110՝ Պետական հատվածի քաղաքականություն եւ վարչական կառավարում 15150՝ Ժողովրդավարական մասնակցություն եւ քաղաքացիական հասարակություն			
բ) Մատուցման հիմնական ուղին	12000 Օգնություն ստացող կառավարություն 13000 Երրորդ երկրի կառավարություն (Պատվիրակված համագործակցություն) 40000 Բազմակողմ կազմակերպություններ 20000 Հասարակական կազմակերպություններ (ՀԿ-ներ) եւ քաղաքացիական հասարակություն ²			
9. Ցուցիչներ (վերցված CRIS համակարգի ՉԱԿ ձեւից) ³	Ընդհանուր քաղաքականության նպատակ	Ոչ թիրախային	Կարելու նպատակ	Գլխավոր նպատակ
	Մասնակցության ակտիվացում/արդյունավետ կառավարում	☐	☐	x
	Աջակցություն շրջակա միջավայրի պահպանմանը	☐	x	☐
	Գենդերային հավասարություն եւ կանանց ու աղջիկների իրավազորում ⁴	☐	x	☐
	Առևտրի զարգացում	☐	x	☐
	Վերարտադրողական, մոր, նորածնի եւ երեխայի առողջություն	x	☐	☐
	Ռիդի կոնվենցիայի ցուցիչները	Ոչ թիրախային	Կարելու նպատակ	Գլխավոր նպատակ
	Կենսաբազմազանություն	x	☐	☐
	Պայքար անապատացման դեմ	x	☐	☐

²<http://www.oecd.org/dac/stats/annex2.htm>.

³Եթե ցուցիչը նշվում է որպես կարելու/գլխավոր նպատակ, ապա գործողության նկարագրության մեջ պետք է արտացոլվի նպատակների, արդյունքների, գործողությունների եւ (կամ) ցուցանիշների (կամ բյուջետային աջակցության դեպքում՝ կատարողականի/հատկացման չափորոշիչների) սահմանման մեջ կոնկրետ թեմա հասցեագրելու հստակ մտադրություն:

⁴Տե՛ս Գենդերային ցուցի առաջարկվող նվազագույն չափորոշիչները եւ ՏՀԶԿ-ՉԱԿ գենդերային հավասարության քաղաքականության ցուցի վերաբերյալ ձեռնարկը: Եթե թիրախը գենդերային հավասարությունը չէ, ապա «Համալիր մոտեցումը» վերտառությամբ 4.5 բաժնում տրամադրեք պարզաբանում:

	Կլիմայական փոփոխությունների մեղմացում	x	☐	☐
	Հարմարեցում կլիմայական փոփոխություններին	x	☐	☐
10. Գլոբալ հանրային բարիքներ եւ մարտահրավերներ (ԳՀԲՄ) թեմատիկ լավագույն նմուշները		Առկա չէ		

ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

2017 թվականի նոյեմբերին Եվրոպական միության (ԵՄ) եւ Հայաստանի միջեւ Համապարփակ եւ ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրի (ՀԸԳՀ) ստորագրումը կարեւոր հիմնաքար է ԵՄ-Հայաստան հարաբերություններում, որով ապահովվում է փոխշահավետ ամրապնդված համագործակցության նոր ճանապարհային քարտեզ, ինչպես նաեւ Հայաստանում կառավարման ոլորտում բարեփոխումների նոր շրջանակ: ՀԸԳՀ բարեփոխումների գործիքը նախատեսված է ՀԸԳՀ-ի իրականացման գործընթացին աջակցելու եւ Հայաստանում իրականացվող բարեփոխումներին օժանդակելու համար՝ ի շահ Հայաստանի բոլոր քաղաքացիների: Դա կդիտարկվի որպես Հայաստանին ԵՄ-ի կողմից զարգացման նպատակով տրամադրվող ընդհանուր աջակցության բաղկացուցիչ մաս:

Դա կարելի է ապահովել կառույցները հզորացնելու եւ դրանց՝ ՀԸԳՀ-ի հետ կապված առաջնահերթ ծրագրերի իրականացման կարողությունները զարգացնելու միջոցով: Մասնավորապես, ծրագրով նախատեսվում է օժանդակել որակի ապահովման համապատասխան ենթակառուցվածքին, Կառավարությանը տրամադրել ռազմավարական բնույթի խորհրդատվություն եւ օգնություն, ինչպես նաեւ ամրապնդել Կառավարության համապատասխան կառույցների ինստիտուցիոնալ, տեխնիկական եւ կադրային կարողությունները Թվինինգ ծրագրերի, ԵՄ բարձրաստիճան խորհրդականների ծրագրի եւ Երիտասարդ փորձագետների ծրագրի միջոցով:

Սույն ծրագրով նաեւ նախատեսվում են գործողություններ՝ ՀԸԳՀ-ի իրականացման առնչությամբ քաղաքականության մշակմանը, մոնիթորինգին եւ իրազեկության բարձրացմանն աջակցելու համար: ՀԸԳՀ քաղաքացիական հասարակության գործիքակազմով աջակցություն է տրամադրվում ՀԸԳՀ քաղաքացիական հասարակության հարթակին՝ ՀԸԳՀ-ի իրականացմանը հետեւելու համար նախատեսված համալիր ելակետային գնահատման եւ մոնիթորինգի մեխանիզմ գործարկելու նպատակով: Դա նաեւ կօգնի, որ ավելի մեծ թվով ոչ պետական դերակատարներին եւ քաղաքացիներին հասանելի լինեն ոլորտային բարեփոխումների ճանապարհային քարտեզների եւ տարբեր քաղաքացիների համար նախատեսված մանրամասն ժամկետների վերաբերյալ տեղեկությունները՝ ՀԸԳՀ-ի հետ կապված բարեփոխումների մշակման գործընթացում քաղաքացիական հասարակության ակտիվ մասնակցությունն ու արտահայտվելու իրավունքի իրացումը դյուրացնելու համար:

Ռազմավարական հաղորդակցության գործողությունների ծրագիրը կնպաստի Կառավարության կարողությունների բարձրացմանը, հանրության իրազեկության մակարդակի բարձրացմանը, ՀԸԳՀ-ի իրականացման գործընթացի ընկալմանը եւ տեսանելիությանը, ինչպես նաեւ Հայաստանի քաղաքացիների շրջանում կբարձրացնի ԵՄ գործողությունների եւ ԵՄ ֆինանսավորմամբ իրականացվող ծրագրերի տեսանելիության, ըմբռնման եւ դրանց նկատմամբ ցուցաբերվող աջակցության մակարդակը:

Որպես բարձր տեսանելիությամբ առաջնային ծրագիր, Երեւանում եւ (կամ) Գյումրիում կստեղծվի (կստեղծվեն) ԵՄ տուն (տներ), որը (որոնք) կլինի (կլինեն) բազմաֆունկցիոնալ հանգույց (հանգույցներ) եւ կծառայի (կծառայեն) Հայաստանի քաղաքացիներին՝ ուղղակի կապ հաստատելով ԵՄ-ի, դրա անդամ պետությունների հետ եւ նրանց գործունեության միջեւ, ինչպես նաեւ տրամադրելով մշակութային միջոցառումների, բանավեճերի, անհատական հանդիպումների, վերապատրաստման դասընթացների համար տարածք եւ այլն:

Ծրագիրը լիովին համապատասխանում է 2017-2020 թվականների Միասնական աջակցության շրջանակի (ՄԱՇ) նպատակներին եւ կազմում է ԵՄ-Հայաստան ավելի լայն համագործակցության շրջանակի մասը:

1 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1.1 Ընդհանուր նպատակը, հատուկ նպատակը (նպատակները), ակնկալվող վերջնարդյունքները եւ նախանշված գործողությունները

Ծրագրի **ընդհանուր նպատակն** է ամրապնդել Կառավարության՝ կառուցվածքային բարեփոխումների պլանավորման եւ իրականացման ռազմավարական եւ տեխնիկական կարողությունը:

Ծրագրի **հատուկ նպատակներն** ու արդյունքները հետեւյալն են.

Նպատակ 1. Հզորացնել կառույցները եւ ընդլայնել դրանց՝ իրավական մոտարկում եւ ՀԸԳՀ-ին առնչվող առաջնային ծրագրեր իրականացնելու կարողությունը

Արդյունք 1.1. **Որակի ապահովման նշված ենթակառուցվածքի** ապահովում այն ստանդարտների ընդունումը դյուրացնելու համար, որոնց մասով Հայաստանը պարտավորություններ է ստանձնել ՀԸԳՀ-ի շրջանակներում

Արդյունք 1.2. **ԵՄ-ի լավագույն գործելակերպին եւ ազգային պահանջներին համապատասխան ռազմավարական խորհրդատվության տրամադրման եւ ուղղորդման միջոցով** ներառական եւ իրավունքահեն կառավարման եւ ոլորտային բարեփոխումների իրականացման մասով Հայաստանի կառավարության ընդլայնված կարողությունը

Արդյունք 1.3. Նշված կառույցներում ամրապնդված **ինտիտուցիոնալ, տեխնիկական եւ կադրային կարողություններ եւ մեխանիզմներ՝** ՀԸԳՀ-ում եւ Կառավարության բարեփոխումների օրակարգում սահմանված հանձնառությունները կատարելու համար

Նպատակ 2. Աջակցել ներառական, իրավունքահեն եւ ապացույցների վրա հիմնված քաղաքականության մշակման եւ ՀԸԳՀ-ի իրականացման մոնիթորինգի գործընթացին, ինչպես նաեւ բարելավել ԵՄ-Հայաստան համագործակցության առնչությամբ հաղորդակցությունը եւ դրա տեսանելիությունը

Արդյունք 2.1. **ՀԸԳՀ քաղաքացիական հասարակության գործիքակազմ,** որը մշակվել է ՀԸԳՀ-ի իրականացման գործընթացի վրա քաղաքացիական հասարակության ազդեցությունն ապահովելու համար

Արդյունք 2.2. Թիրախային լսարանների շրջանում ԵՄ-Հայաստան համագործակցության եւ գործընկերության, ԵՄ-ի քաղաքականությունների եւ ծրագրերի, ինչպես նաեւ ԵՄ-ի կողմից Հայաստանին տրամադրվող ֆինանսական աջակցության վերաբերյալ **ընդլայնված հաղորդակցություն եւ դրանց տեսանելիություն**

Արդյունք 2.3. Հայաստանում տիպային բազմաֆունկցիոնալ **ԵՄ տան (տների)** հիմնում

1-ին հատուկ նպատակով նախատեսված գործողություններ. ՀԸԳՀ-ի շրջանակներում ստանձնած հանձնառությունների կատարում

ՀԸԳՀ-ի իրականացմանը նպաստելու հարցում Հայաստանին համալիր աջակցություն տրամադրելու համար ծրագրով նախատեսվում են կարողությունների զարգացման տարբեր գործողություններ մի շարք առանցքային կառույցների համար՝ լրացնելով ԵՄ ընթացիկ աջակցությունը: Սա ներառում է **Որակի ապահովման ազգային ենթակառուցվածքներին** և դրա կառույցներին տեխնիկական աջակցության ցուցաբերում այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսիք են հավաստագրումը, չափագիտությունը, ստանդարտացումը կամ շուկայի վերահսկողությունը: Գործողությունները կիրականացվեն ինչպես տեխնիկական աջակցության, այնպես էլ համապատասխան սարքավորումների գնման միջոցով: Մասնավորապես, ծրագրում կդիտարկվի այնպիսի չափագիտական լաբորատորիաներին աջակցություն տրամադրելու հարցը, ինչպիսիք են ծավալային չափերի որոշման լաբորատորիան, էլեկտրականության լաբորատորիան, քիմիական լաբորատորիան և ճնշման չափման լաբորատորիան և այլն՝ գործողության կայունությունն ապահովելու համար սերտորեն համագործակցելով Հայաստանի կառավարության հետ:

Հայաստանի կառավարության կողմից քաղաքականության մշակման և համակարգման, ինչպես նաև ռազմավարական պլանավորման գործընթացին աջակցելու համար ծրագրով կտրամադրվեն **ԵՄ բարձրաստիճան խորհրդականներ**՝ կենտրոնական կառավարության, ինչպես նաև ոլորտային մակարդակում որոշումների կայացման գործընթացը դյուրացնելու համար: ԵՄ բարձրաստիճան խորհրդականները ծագումով թե՛ հին և թե՛ նոր ԵՄ անդամ պետություններից են, և բոլորն ավագ, որակավորված մասնագետներ են՝ իրենց ծագման երկրներում ամենաբարձր մակարդակով առաջատար պետական քաղաքականություններում կամ առաջատար պետական մարմիններում նշանակալից փորձով: Այս գործողությունը կնպաստի շահագրգիռ կողմերի՝ ԵՄ քաղաքականությունների, լավագույն գործելակերպերի, օրենսդրության

եկարգավորումների մասին գիտելիքների եւ իրազեկության մակարդակի բարձրացմանը, ինչպես նաեւ դրանով կապահովվի բարեփոխումների քաղաքական, ինստիտուցիոնալ եւ ֆինանսական նպատակահարմարության վերաբերյալ ռազմավարական խորհրդատվության տրամադրումը՝ դրանց արդյունավետ իրականացումն ապահովելու համար: Բարձրաստիճան խորհրդականների կողմից տրամադրվող աջակցության ոլորտները կսահմանվեն հետագայում՝ մեկնարկային փուլում: Ավելին, կտրամադրվեն ոչ առանցքային կարճաժամկետ հանձնարարականների գծով մեծ թվով փորձագետներ այնպիսի իրավիճակային հարցերին արձագանքելու նպատակով, որոնց համար կարող են անհրաժեշտ լինել հատուկ տեխնիկական գիտելիքներ:

Այս միջոցառումները կլրացվեն Կառավարության՝ բարեփոխումների օրակարգի իրականացման համար պատասխանատու գործակալությունները Թվինինգ ծրագրի միջոցով ԵՄ անդամ պետությունների գործակալությունների հետ համադրելու միջոցով: Օրենսդրության փոփոխմանը, ինստիտուցիոնալ շրջանակի ամրապնդմանն ու փորձի փոխանակմանն ուղղված հավասար գործողությունները կնպաստեն քաղաքականության իրականացման մասով **տեխնիկական կարողությունների զարգացմանը**: Կատարելու եւ լավագույն գործելակերպի փոխանակման միջոցով ուսումնառության վրա հիմնված թվինինգի միջոցով ՀԸԳՀ համաձայնագրում նշված ստանդարտները եվրոպական ստանդարտներին համապատասխանեցնելու գործընթացը մեծապես կդյուրացվի: Թվինինգ ծրագրերի հաջողությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է շահառու կառույցիմեծ շահագրգռվածությունը: Ուստի աջակցության ոլորտների ցանկը կկազմվի մեկնարկային փուլում՝ ԵՄ-ի եւ Հայաստանի կառավարության միջեւ քաղաքականության վերաբերյալ երկխոսությունների եւ խորհրդակցությունների հիման վրա:

Ծրագիրը նաեւ կնպաստի կարողությունների զարգացմանն ուղղված միջոցառումների կայունությանը՝ իրականացնելով ծրագիր, որի նպատակն է գրավել **երիտասարդ տաղանդներին եւ մասնագետներին՝** Հայաստանի

պետական հատվածի կառույցների առաջնային ծրագրերի եւ նախաձեռնությունների իրականացմանը աջակցելու համար: Այս գործողությամբ ենթադրվում է «Այո, Հայաստան» ծրագրի մասշտաբների ընդլայնում, որը մեկնարկել է 2018 թվականին եւ դրանով հայ երիտասարդներին եւ Հայաստանի քաղաքացիներին հնարավորություն է տրվել մասնակցելու պետական հատվածի ծրագրերին, բարձրացնելու պետական կառավարման թափանցիկության եւ բաց լինելու մակարդակը, ինչպես նաեւ նպաստելու պետական հատվածի կառույցների դինամիկ զարգացմանն ու աշխատանքային մշակույթին: Յուրաքանչյուր երիտասարդ փորձագետ կներգրավվի Կառավարության այնպիսի ոլորտներում առանձին ծրագրի մշակման եւ իրականացման գործում, որոնք կապված են բարեփոխումների հազեցած օրակարգի իրականացման հետ:

2-րդ հատուկ նպատակով նախատեսված գործողություններ. աջակցել ներառական քաղաքականության մշակման եւ ՀԸԳՀ-ի իրականացման մոնիթորինգի գործընթացին, ինչպես նաեւ բարելավել ԵՄ-Հայաստան համագործակցության առնչությամբ հաղորդակցությունը եւ դրա տեսանելիությունը

Թե ԵՄ-ում, թե՛ Հայաստանում քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների կանոնավոր հանդիպումները խրախուսելու համար ՀԸԳՀ-ով նախատեսվում է առանձին Քաղաքացիական հասարակության հարթակի ստեղծում, որը ներառում է քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներին ԵՄ-ի կողմից, այդ թվում՝ Տնտեսական եւ սոցիալական հարցերով եվրոպական կոմիտեի անդամներին, ինչպես նաեւ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների, ցանցերի եւ հարթակների ներկայացուցիչներին՝ Հայաստանի կողմից: Քաղաքացիական հասարակության ընտրված ներկայացուցիչների միջոցով պետք է արտացոլվի քաղաքացիների բազմազանությունը, այդ թվում՝ թե կին, թե տղամարդ, տարեց թե երիտասարդ, ինչպես նաեւ փոքրամասնության խմբերի ներկայացուցիչներ: Այս բաղադրիչով նախատեսված հիմնական գործողությունների թվին է դասվում քաղաքացիական

հասարակությանը համալիր հմտություններով եւ մեթոդներով ապահովելը, որնանհրաժեշտ է ՀԸԳՀ-ի իրականացումը մոնիթորինգի ենթարկելու նրանց առաջադրանքը դյուրացնելու համար: Ընդգրկման ենթակա ոլորտները կլինեն տարբեր, ինչպես օրինակ՝ մարդու իրավունքները, արդարադատությունը, ապակենտրոնացումը, հանդուրժողականությունը/հավասարությունը եւ խտրականության բացառումը, երեխաների իրավունքները, պետական գնումների մոնիթորինգը, աղքատության վերացումը, գյուղական տարածքների կայուն զարգացումը, տրանսպորտը եւ հանգստի վայրերը, գյուղատնտեսությունը, սպառողների պաշտպանությունը, սննդի անվտանգությունը, տվյալների պաշտպանությունը, էներգետիկան եւ շրջակա միջավայրը:

Քաղաքացիների կողմից ՀԸԳՀ-ի իրականացման եւ բարեփոխումների գործընթացի ավելի լայն ընկալումը, այդ գործընթացում նրանց ներգրավվածությունն ու մասնակցությունն ապահովելու համար աջակցություն կցուցաբերվի **ռազմավարական հաղորդակցության ապահովմանն ուղղված միջոցառումներին**: Այս բաղադրիչով նախատեսված հիմնական գործողությունները կներառեն ՀԸԳՀ-ի եւ ԵՄ-Հայաստան համագործակցության ու գործընկերության հետ կապված թեմաների վերաբերյալ լայն իրազեկում (որակական եւ քանակական) ապահովելու համար հաղորդակցության եւ տեսանելիության տարբեր գործիքների օգտագործումը (հաղորդակցության կարողությունների ամրապնդում): Սա ներառում է ԵՄ պատվիրակությանը աջակցություն, ինչպես նաեւ ռազմավարական հաղորդակցության ոլորտում Հայաստանի գործընկերների կարողությունների զարգացում՝ Հայաստանի քաղաքացիների՝ օպերատիվ եւ հավաստի տեղեկություններին հասանելիությունն ապահովելու համար:

ԵՄ-ի, դրա անդամ պետությունների եւ Հայաստանի քաղաքացիների միջեւ փոխգործակցությունն ապահովելու համար որպես նոր հարթակ կստեղծվի (կստեղծվեն) ԵՄ տունը (տները): ԵՄ տան կայուն զարգացումն ապահովելու համար այն նաեւ կծառայի որպես ԵՄ ֆինանսավորմամբ իրականացվող տարբեր

ծրագրերի, տեսանելիության ապահովմանն ուղղված եւ մշակութային գործունեության համար հանգույց: ԵՄ տան (տների) համար կմշակվի սոցիալական ձեռնարկության պոտենցիալ մոդելը:

1.2 Միջամտության հիմնավորումը

ՀԸԳՀ-ն կկազմի ԵՄ-Հայաստան հարաբերությունների եւ ԵՄ-ի կողմից Հայաստանին տրամադրվող զարգացման աջակցության իրավական հիմքը: ՀԸԳՀ բարեփոխումների գործիքը մշակվել է այն հատվածներում նախատեսված բարեփոխումների ծրագրերի իրականացման մեկնարկն ապահովելու համար, որոնց առաջնահերթություն է տրվել Հայաստանի կառավարության եւ ԵՄ-ի կողմից: Դրա նպատակը կլինի նաեւ էլ ավելի սինքրոնացնել ՀԸԳՀ բարեփոխումների օրակարգում առաջընթաց գրանցելու համար տրամադրվող ԵՄ աջակցությունը, ինչպես նաեւ նպաստել այլ դոնորների կողմից իրականացվող միջոցառումների համակարգմանը:

Ծրագիրը մշակվել է պահանջարկով պայմանավորված աջակցություն տրամադրելու համար, որպեսզի ապահովվի շահառուների լիակատար ներգրավվածությունը, եւ տեխնիկական աջակցությունը չխոչընդոտի կարողությունների զարգացմանը: Լուծման ենթակա հարցերը պետք է սահմանվեն Հայաստանի կառավարության հետ համատեղ՝ նախապես համաձայնեցված ՀԸԳՀ-ին եւ դրա իրականացման ճանապարհային քարտեզին համապատասխան: Ծրագրի բաղադրիչներով համապարփակ աջակցություն է տրամադրվում բարեփոխումների գործընթացին, ինչպես նաեւ ապահովվում է, որ Հայաստանի քաղաքացիները տեղեկացված լինեն ընթացիկ եւ պլանավորված գործընթացի մասին:

1.3 Համալիր մոտեցումը

Ծրագրով նախատեսված՝ կարողությունների զարգացմանն ուղղված գործողությունների հիմքում ընկած կլինեն արդյունավետ կառավարումն ու մարդու իրավունքները: Ծրագիրը կնպաստի իրավունքահեն մոտեցումների (ԻՀՄ), ոչ մեկին չանտեսելու եւ գենդերային հավասարության սկզբունքների ընդլայնմանը՝ ավելի ներառական քաղաքականության մշակման գործընթացներ մշակելու եւդրանք բարեփոխումների ռազմավարական պլանավորման մեջ ընդգրկելու միջոցով: Հատուկ ուշադրություն կդարձվի նաեւ Կառավարության կառույցների համար նախատեսված կարողությունների զարգացման տարբեր գործողություններում կանանց մասնակցության խրախուսմանը եւ մասնավորապես այն բարեփոխումներին առաջնահերթություն տալուն, որոնցով աջակցություն է ցուցաբերվում կանանց իրավագործմանը եւ վարձատրվող աշխատանքին:

ՀԸԳՀ-ի շրջանակներում Հայաստանը պարտավորվել է շրջակա միջավայրի ոլորտում իրականացնել լայնածավալ բարեփոխումներ: Այսպիսով, ծրագրով նախատեսված տարբեր միջոցառումների բնապահպանական կայունությունը հետագայում կլրացվի թիրախային գործողություններով՝ ուղղված վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների տարածմանը, շրջակա միջավայրի պաշտպանության ամրապնդմանը եւ կլիմայի փոփոխության խնդրի լուծմանը: Ավելին, տեխնիկական կարգավորումները եւ առելտրի հետ կապված ստանդարտները չեն կարող ապահովվել՝ առանց շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը հաշվի առնելու:

«ԱՅՈ, Հայաստան»-ի միջոցով ծրագիրը մեծապես կնպաստի երիտասարդների իրավագործմանը եւ որոշումների կայացման գործընթացներում նրանց ներգրավվածությանը:

1.4 ԿԶՆ-ների իրագործմանը նպաստելը

Այս միջամտությունը կարելի է նշանակություն ունի 2030 թվականի օրակարգի համար: Այն հիմնականում նպաստում է հետեւյալ ԿԶՆ-ների աստիճանական իրագործմանը՝ (17) ԿԶՆ նպատակների ապահովման համար գործընկերություն, ինչպես նաեւ (5) Գենդերային հավասարություն, (8) Արժանապատիվ աշխատանք եւ տնտեսական աճ եւ (16) Խաղաղություն, արդարադատություն եւ իրավունք կառույցներ:

2 ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

2.1 Իրականացման մեթոդները

Հանձնաժողովը կապահովի երրորդ կողմերին ֆինանսական միջոցների տրամադրման մասով ԵՄ կանոններին եւ ընթացակարգերին համապատասխանությունը, ներառյալ՝ վերանայման ընթացակարգերը՝ անհրաժեշտության դեպքում, եւ գործողության համապատասխանությունը ԵՄ սահմանափակող միջոցներին⁵:

2.1.1 Դրամաշնորհներ. (ուղղակի կառավարում)

ա) Դրամաշնորհի (դրամաշնորհների) նպատակը

Հայտերի ներկայացման այս հրավերն ուղղված է 1.3 արդյունքին աջակցելուն, որը վերաբերում է Թվինինգ ծրագրերի միջոցով առանձին կառույցներում ինստիտուցիոնալ, տեխնիկական եւ կադրային կարողությունների ամրապնդմանը՝ ՀԸԳՀ-ում եւ Կառավարության բարեփոխումների օրակարգում սահմանված հանձնառությունները կատարելու նպատակով:

---

⁵www.sanctionsmap.eu Խնդրում ենք նկատի ունենալ, որ պատժամիջոցների քարտեզը ՏՏ գործիք է պատժամիջոցների ռեժիմը սահմանելու համար: Պատժամիջոցների համար հիմք են Պաշտոնական տեղեկագրում (այսուհետ՝ ՊՏ) հրապարակված իրավական ակտերը: Հրապարակված իրավական ակտերի եւ կայքում տեղադրված թարմացումների միջեւ անհամապատասխանության դեպքում նախապատվությունը տրվում է ՊՏ-ի տարբերակին:

բ) Թիրախային հայտարարումների տեսակը

Թիվ 236/2014 կանոնակարգի (ԵՄ) 4(10)(բ) հոդվածի համաձայն՝ Թվինինգ հայտամրցույթին մասնակցությունը սահմանափակվում է ԵՄ անդամ պետությունների պետական կառավարման համակարգերի շրջանակով, որը ենթադրում է անդամ պետության կենտրոնական կամ շրջանային իշխանությունները, ինչպես նաեւ վերջիններիս մարմինները, վարչական կառույցները եւ մասնավոր օրինապահ մարմինները, որոնց վերապահված է հանրային ծառայության գործառույթ՝ իրենց վերահսկողության ներքո՝ պայմանով, որ դրանք գործում են՝ հաշվետու լինելով այդ անդամ պետությանը, եւ դրա պատասխանատվության ներքո:

Ընտրության հիմնական չափորոշիչներն են հայտատուի ֆինանսական եւ գործառնական կարողությունները:

Տրամադրման հիմնական չափորոշիչներն են առաջարկվող գործողության համապատասխանությունը հայտամրցույթների նպատակներին, գործողության կառուցվածքը, արդյունավետությունը, իրագործելիությունը, կայունությունն ու ծախսարդյունավետությունը:

2.1.2 Գնումներ (ուղղակի կառավարում)

Գործողության այս մասը կապված է 1-ին հատուկ նպատակի հետ՝ «Հզորացնել կառույցները եւ ընդլայնել դրանց՝ իրավական մոտարկում եւ ՀԸԳՀ-ին առնչվող առաջնային ծրագրեր իրականացնելու կարողությունը»:

Մասնավորապես, այն ենթադրում է հետեւյալ ենթաարդյունքների ապահովում.

1.1 ենթաարդյունք՝ որակի ապահովման ենթակառուցվածքի ստանդարտների բարձրացում եւ ֆիզիկական ենթակառուցվածքի ընդլայնում, 1.2 ենթաարդյունք՝ բարեփոխումների հիմնական ոլորտներում բարձրաստիճան մասնագետների կողմից խորհրդատվության տրամադրում, ինչպես նաեւ 1.3 ենթաարդյունք՝ Հայաստանի համար մշակված՝ Երիտասարդ փորձագետների ծրագրի միջոցով

ՀԸԳՀ-ի հետ կապված բարեփոխումների իրականացման նպատակով Կառավարության տեխնիկական կարողությունների կատարելագործում:

Գործողության այս մասը նաեւ կապված է 2-րդ հատուկ նպատակի հետ՝ «Աջակցել ներառական քաղաքականության մշակման եւ ՀԸԳՀ-ի իրականացման մոնիթորինգի գործընթացին, ինչպես նաեւ բարելավել ԵՄ-Հայաստան համագործակցության առնչությամբ հաղորդակցությունը եւ դրա տեսանելիությունը»: Մասնավորապես, դրանով կբարձրացվի ԵՄ-ի եւ համագործակցության մասով դրա գործողությունների, դրա քաղաքականության վերաբերյալ թիրախային լսարանների իրազեկության եւ դրանց ընկալման մակարդակը, կամրապնդվի հաղորդակցության միջավայրը եւ իրականացնող գործընկերների կարողությունները, կմշակվի գործիքակազմ՝ քաղաքացիական հասարակության դերի եւ ՀԸԳՀ-ի իրականացման վրա դրա ազդեցության ամրապնդման նպատակով, եւ կստեղծվի (կստեղծվեն) տիպային ԵՄ տուն (տներ), որը (որոնք) կծառայի (կծառայեն) որպես Հայաստանում ԵՄ-ի եւ դրա անդամ պետությունների կողմից իրականացվող գործունեության մասին տեղեկությունների եւ գիտելիքների փոխանցման բազմաֆունկցիոնալ հանգույց (հանգույցներ):

2.1.3 Անուղղակի կառավարում լիազորված մարմնի հետ

Սույն գործողության մի մասը կարող է իրականացվել այն մարմնի հետ անուղղակի կառավարմամբ, որը կընտրվի Հանձնաժողովի ծառայությունների կողմից՝ հետեւյալ չափորոշիչների հիման վրա. տեխնիկական աջակցության տրամադրման մեծ փորձ, Հայաստանում որակի ապահովման ենթակառուցվածքի վերաբերյալ գիտելիքներ եւ որակի ապահովման ենթակառուցվածքի զարգացմանը աջակցելու զգալի փորձ, անհրաժեշտ գործառնական կարողություններ եւ թափանցիկություն: Այս մարմնի կողմից իրականացումը ենթադրում է 1.1 արդյունքի մի մասի կատարման եւ ԵՄ շուկա հայկական ապրանքների մուտքի դյուրացում՝ ՀԸԳՀ-ի (Մաս VI «Առեւտուրը եւ առետրին

անչվող հարցերը») համաձայն ապահովելով ԵՄ ստանդարտներին Հայաստանի որակի ապահովման ենթակառուցվածքի համապատասխանությունը:

2.1.4 Բացառիկ հանգամանքներով պայմանավորված՝ անուղղակի կառավարման ձեւից ուղղակի կառավարման ձեւին անցումը

Եթե անուղղակի կառավարման ներքո իրականացման վերոնշյալ մեթոդը չի կարող օգտագործվել՝ Հանձնաժողովի հսկողությունից դուրս գտնվող հանգամանքներով պայմանավորված, ապա կօգտագործվի գնումների իրականացման այլընտրանքային մեթոդը (ուղղակի կառավարում):

2.2 Գնումների եւ դրամաշնորհների՝ աշխարհագրական առումով համապատասխանելիության շրջանակը

Հիմնադրման վայրի իմաստով՝ աշխարհագրական առումով համապատասխանելիությունը գնման եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգերին մասնակցելու համար ու հիմնական ակտով սահմանված եւ համապատասխան պայմանագրային փաստաթղթերում նշված կարգով մատակարարվող ապրանքների ծագման առումով կիրառելի է:

Հանձնաժողովի լիազոր պատասխանատու պաշտոնյան կարող է ընդլայնել աշխարհագրական առումով համապատասխանելիության շրջանակը՝ համապատասխան երկրների շուկաներում ապրանքների եւ ծառայությունների հրատապ անհրաժեշտությունից կամ անհասանելիությունից ելնելով, կամ պատշաճորեն հիմնավորված այլ դեպքերում, երբ համապատասխանելիության կանոններով անհնարին է դառնում կամ չափազանց դժվարանում է սույն գործողության իրականացումը:

2.3 Նախանշված բյուջեն

	ԵՄ-ի օժանդակությունը (եվրոյով)	Երրորդ կողմին նախանշված օժանդակությունը՝ սահմանված փոխարժեքով
Նպատակ 1. Կառույցների հզորացումն է կարողությունների զարգացում, որը ներառում է հետեւյալը.	18 000 000	
- Անուղղակի կառավարում լիազորված մարմնի հետ. Համեմատե՛ք 2.1.3 բաժնի հետ	4 000 000	
- Դրամաշնորհներ (ուղղակի կառավարում). համեմատե՛ք 2.1.1 բաժնի հետ		
- Գնումներ (ուղղակի կառավարում). համեմատե՛ք 2.1.2 բաժնի հետ		
Նպատակ 2. Քաղաքացիական հասարակությանը եւ ռազմավարական հաղորդակցությանն աջակցություն, որը ներառում է հետեւյալը.	4 700 000	
- Գնումներ (ուղղակի կառավարում). համեմատե՛ք 2.1.2 բաժնի հետ		
Դրամաշնորհներ. ամբողջ փաթեթը՝ համաձայն 2.1.1 բաժնի	7 000 000	Առկա չէ
Գնումներ. ամբողջ փաթեթը՝ համաձայն 2.1.2 բաժնի	11 700 000	Առկա չէ
Գնահատումը Աուդիտ/ ծախսերի ստուգում	300 000	Առկա չէ
Ընդամենը	23 000 000	

2.1 Կազմակերպական կառուցվածքը եւ պարտավորությունները

Ծրագրի ընդհանուր ուղղվածությունը վերահսկելու եւ հաստատելու համար կստեղծվի Ղեկավար կոմիտե: Այն համաձայնեցնում է տարեկան աշխատանքային պլանը, մեկնաբանություններ ներկայացնում նկարագրական եւ ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ, ինչպես նաեւ հաստատում է դրանք: Ղեկավար կոմիտեն կարող է ծրագրի պատշաճ իրականացումն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել՝ սույն փաստաթղթում սահմանված շրջանակներին համապատասխան:

Ծրագրի ղեկավար կոմիտեն կազմված է հետևյալ անդամներից.

- Հայաստանում ԵՄ պատվիրակության ներկայացուցիչ (համանախագահ)
- Շահառու երկրի ներկայացուցիչ (համանախագահ)
- Գործողության համապատասխան շահառուների ներկայացուցիչներ (որպես անդամներ)
- կարող են հրավիրվել ԵՄ անդամ պետությունների, զարգացման գործընկերների, բիզնես ասոցիացիաների եւ քաղաքացիական հասարակության այլ կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ (որպես դիտորդներ):

2.2 Կատարողականի եւ արդյունքների մոնիթորինգը եւ հաշվետվությունը

Գործողության ընդհանուր իրականացման գործընթացում գրանցված առաջընթացը պարբերաբար կգնահատվի Հանձնաժողովի եւ գործընկեր երկրների կողմից՝ Ծրագրի ղեկավար կոմիտեի (ԾՂԿ) միջոցով, որը կանոնավոր կերպով անցկացնում է հանդիպումներ: Սույն գործողությամբ ֆինանսավորվող առանձին ծրագրերի մակարդակում շահառու կառույցների կողմից կկազմվեն հատուկ Ղեկավար կոմիտեներ (ՂԿ-ներ), որոնց կազմում կընդգրկվեն ԵՄ պատվիրակությունը եւ այլ համապատասխան շահագրգիռ կողմեր: Այս ՂԿ-ները կանցկացնեն կանոնավոր հանդիպումներ՝ պարբերական զեկույցների հիման վրա առաջընթացը գնահատելու համար:

Սույն գործողության ամենօրյա տեխնիկական եւ ֆինանսական մոնիթորինգը շարունակական գործընթաց կլինի եւ կկազմի իրականացնող գործընկերոջ պարտավորությունների մի մասը: Այս նպատակով իրականացնող գործընկերը գործողության համար սահմանում է ներքին, տեխնիկական եւ ֆինանսական մշտական մոնիթորինգի համակարգ եւ կազմում առաջընթացի

վերաբերյալ պարբերական (առնվազն տարեկան) եւ վերջնական հաշվետվություններ: Յուրաքանչյուր հաշվետվությամբ պետք է տրամադրվի ճշգրիտ նկարագրություն՝ գործողության իրականացման, ի հայտ եկած դժվարությունների, կատարված փոփոխությունների, ինչպես նաեւ գործողության՝ գրանցված արդյունքների (արդյունքների եւ ուղղակի արդյունքների)՝ համապատասխան ցուցանիշներով չափված աստիճանի վերաբերյալ՝ որպես հղում օգտագործելով Տրամաբանական կառուցվածքի մատրիցան (որպես ծրագրի միջոց) կամ գործընկերոջ ռազմավարությունը, քաղաքականությունը կամ բարեփոխումների մասով գործողությունների պլանի ցանկը (բյուջետային աջակցության համար):

ԿԶՆ-ների ցուցանիշները եւ առկայության դեպքում համատեղ համաձայնեցված ցանկացած ցուցանիշ, օրինակ՝ ըստ Համատեղ ծրագրային փաստաթղթի, պետք է հաշվի առնվեն:

Հաշվետվությունը կազմվում է այնպես, որ հնարավոր լինի իրականացնել գործողության համար նախատեսված եւ կիրառված միջոցների ու բյուջետային տվյալների մոնիթորինգ: Նկարագրական եւ ֆինանսական վերջնական հաշվետվությունը կընդգրկի գործողության իրականացման ամբողջ ժամանակահատվածը:

Հանձնաժողովը կարող է իրականացնել ծրագրի մոնիթորինգի լրացուցիչ այցեր եւ՝ իր սեփական անձնակազմի, եւ՝ մոնիթորինգի անկախ վերանայումների համար անմիջականորեն Հանձնաժողովի կողմից աշխատանքի ընդունված (կամ այդպիսի վերանայումներ իրականացնելու համար Հանձնաժողովի կողմից վարձված պատասխանատու գործակալի կողմից աշխատանքի ընդունված) անկախ խորհրդատուների միջոցով:

2.3 Գնահատումը

Հաշվի առնելով գործողության բնույթը՝ այս ծրագրի կամ դրա բաղադրիչների համար կիրականացվի վերջնական գնահատում այն անկախ խորհրդատուների կողմից, որոնց հետ Հանձնաժողովը պայմանագիր է կնքել:

Վերջնական գնահատումը կիրականացվի տարբեր մակարդակներում հաշվետվողականության եւ ուսուցման (այդ թվում՝ քաղաքականության վերանայման) նպատակներով՝ հաշվի առնելով մասնավորապես այն փաստը, որ այս գործողությամբ նախատեսվող որոշ բաղադրիչներ պետք է առաջնայնացվեն, ինչը տեղի կունենա Ծրագրի մեկնարկային փուլում:

Հանձնաժողովն առնվազն երկու ամիս առաջ իրականացնող գործընկերոջը տեղեկացնում է գնահատման առաքելությունների համար նախատեսված ամսաթվերի մասին: Իրականացնող գործընկերը խելամիտ եւ արդյունավետ կերպով համագործակցում է գնահատման հարցերով փորձագետների հետ եւ, ի թիվս այլնի, նրանց տրամադրում բոլոր անհրաժեշտ տեղեկությունները եւ փաստաթղթերը, ինչպես նաեւ ապահովում է ծրագրի սենքերի եւ աշխատանքների հասանելիությունը:

Գնահատման վերաբերյալ հաշվետվությունները տրամադրվում են գործընկեր երկրին եւ մյուս հիմնական շահագրգիռ կողմերին: Իրականացնող գործընկերը եւ Հանձնաժողովը վերլուծում են գնահատման եզրակացություններն ու առաջարկությունները եւ անհրաժեշտության դեպքում գործընկեր երկրի հետ համաձայնեցմամբ համատեղ որոշում են կայացնում հետագա գործողությունների եւ ցանկացած անհրաժեշտ փոփոխության, այդ թվում՝ ծրագրի ուղղվածության վերափոխման վերաբերյալ, եթե այդ մասին նշվում է:

Գնահատման ծառայությունների պայմանագրերը կարող են կնքվել շրջանակային պայմանագրով:

2.4 Աուդիտը

Հանձնաժողովը, առանց սույն գործողության իրականացման համար կնքված պայմանագրերի նկատմամբ կիրառելի պարտավորությունները սահմանափակելու, կարող է ռիսկերի գնահատման հիման վրա պայմանագիր կնքել անկախ աուդիտ կամ ծախսերի ստուգում իրականացնելու առաջադրանքների վերաբերյալ՝ մեկ կամ մի քանի պայմանագրերի կամ համաձայնագրերի մասով:

Աուդիտի ծառայությունների պայմանագրերի կնքում նախատեսվում է շրջանակային պայմանագրով:

2.5 Հաղորդակցությունն ու տեսանելիությունը

ԵՄ-ի հետ հաղորդակցությունն ու տեսանելիությունն իրավական պարտավորություններ են ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող բոլոր արտաքին գործողությունների դեպքում:

Սույն գործողությունը ներառում է հաղորդակցության եւ տեսանելիության միջոցառումներ՝ հիմնված Գործողության հաղորդակցության եւ տեսանելիության հատուկ պլանի վրա, որը պետք է մշակվի իրականացման փուլի սկզբում:

Հաղորդակցության եւ տեսանելիության իրավական պարտավորությունների առումով միջոցառումներն իրականացվում են Հանձնաժողովի, գործընկեր երկրի (օրինակ՝ բյուջետային աջակցությամբ իրականացվող բարեփոխումների առնչությամբ), կատարողների, դրամաշնորհի շահառուների եւ (կամ) այլ լիազորված մարմինների կողմից: Համապատասխան պայմանագրային պարտավորությունները ներառվում են համապատասխանաբար ֆինանսավորման համաձայնագրում, գնման եւ դրամաշնորհային պայմանագրերում, ինչպես նաեւ պատվիրակման մասին համաձայնագրերում:

Եվրոպական միության արտաքին գործողությունների համար նախատեսված «Հաղորդակցության եւ տեսանելիության պահանջներ» ձեռնարկը⁶ (կամ հաջորդող ցանկացած փաստաթուղթ) օգտագործվում է Գործողության հաղորդակցության եւ տեսանելիության պլանն ու համապատասխան պայմանագրային պարտավորությունները սահմանելու համար:

2019 թվականի բոլոր ՏԳԾ-ի գործողությունների փաստաթղթերի համար նախատեսված՝ հաղորդակցության եւ տեսանելիության միջոցառումները կներկայացվեն 2-րդ բաղադրիչի համաձայն սույն գործողության փաստաթղթերով նախատեսված ծառայությունների պայմանագրում: Սրանով կապահովվի ազդեցության եւ իրազեկության ավելի բարձր մակարդակի հասնելու համար հաղորդակցության մասով ԵՄ ջանքերի նպատակաուղղումը:

---

⁶<https://ec.europa.eu/europeaid/node/17974>

ԱՌԴԻՐ. ՏՐԱՄԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾ ՔԻՄԱՏՐԻՅԱ (ՈՐՊԵՍ ԾՐԱԳՐԻ ՄԻՋՈՅ)

	Արդյունքների շղթա Հիմնական ակնկալվող արդյունքներ (առավելագույնը 10)	Ցուցանիշներ (յուրաքանչյուր ակնկալվող արդյունքի համար առնվազն մեկ ցուցանիշ)	Տվյալների աղբյուրներ	Ենթադրություններ
Արդյունքը (Ընդհանուր նպատակը)	Ամրապնդել Կառավարության՝ կառուցվածքային բարեփոխումների պլանավորմանն փրականացման ռազմավարական եւ տեխնիկական կարողությունը	Կառավարության արդյունավետության տոկոսային սահմանը (պրոցենտի) *	Համաշխարհային բանկ, Համաշխարհային կառավարման ցուցանիշների վերաբերյալ զեկույց	<i>Կիրառելի չէ</i>
Արդյունքները (Հատուկ նպատակները)	1. Հզորացնել կառույցները եւ ընդլայնել նրանց՝ իրավական մոտարկում եւ ՀԸԳՀ-ին առնչվող առաջնային ծրագրեր իրականացնելու կարողությունը	ՀԸԳՀ-ի իրականացման մակարդակը	ՀԸԳՀ-ի իրականացման մոնիթորինգի զեկույցները	Կառավարությունը անշեղորդ է հետեւում է բարեփոխումների իր օրակարգին
	2. Աջակցել ներառական եւ ապացույցների վրա հիմնված քաղաքականության մշակման եւ ՀԸԳՀ-ի իրականացման մոնիթորինգի գործընթացին, ինչպես նաեւ բարելավել ԵՄ-Հայաստան համագործակցության առնչությամբ հաղորդակցությունը եւ դրա տեսանելիությունը	ՀԸԳՀ-ի իրականացման մոնիթորինգի գործընթացում ներգրավված քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների թիվը եւ մասնագիտացումը	ՀԸԳՀ-ի իրականացման վերաբերյալ քաղաքացիական հասարակության զեկույցները, քաղաքացիական հասարակության հանդիպումների արձանագրությունները	Քաղաքացիական հասարակությունը շարունակում է ակտիվ լինել եւ շահագրգռված է քաղաքականության մշակման գործընթացում ներգրավված լինելու առումով
Վերջնարդյունքները	1.1. Որակի ապահովման նշված ենթակառուցվածքի առկայության ապահովում այն ստանդարտների ընդունման գործընթացը դյուրացնելու համար, որոնց մասով Հայաստանը պարտավորություններ է ստանձնել ՀԸԳՀ-ի շրջանակներում	ա) Միջազգային ճանաչում ունեցող՝ որակի ապահովման եւ համապատասխանության գնահատման ծառայությունների առաջարկ բ) Նորմայից ցածր արտահանումների քանակի նվազեցման %-ը (սահմանով ապրանքի բացթողման մերժումը) գ) Ստեղծված լաբորատորիաների թիվը	Ստանդարտների ազգային ինստիտուտից (ՍԱԻ), Չափագիտության ազգային ինստիտուտից, Հայաստանի հավատարմագրման ազգային մարմնից ստացված վիճակագրությունը եւ հաշվետվությունները եւ այլն	Մասնավոր հատվածը համագործակցում է՝ օգտագործելով ՈԱԵ (ՈԻ) մասով ծառայությունները Հայաստանի տնտեսությունը որեւէ հզոր արտաքին ցնցումից ազդեցություն չի կրում

	<p>1.2. ԵՄ լավագույն գործելակերպին եւ ազգային պահանջներին համապատասխան՝ ռազմավարական խորհրդատվության տրամադրման եւ ուղղորդման միջոցով կառավարման եւ ոլորտային բարեփոխումների իրականացման՝ Հայաստանի կառավարության ընդլայնված կարողությունը</p>	<p>ա) Կառավարության քաղաքականության մշակման գործընթացի ենթադրյալ հստակությունը եւ կայունությունը ըստ բիզնեսների (%)</p> <p>բ) Քաղաքականության պլանավորման գործընթացում ճյուղային նախարարություններին ուղղորդում տրամադրելու հասանելիությունը</p>	<p>ՍԻԳՄԱ-ի գնահատման զեկույց</p>	<p>ԵՄ-ի բարձրաստիճան խորհրդականները կաջակցեն կայուն մեխանիզմների մշակման գործընթացին</p>
	<p>1.3. Նշված կառույցներում ամրապնդված ինստիտուցիոնալ, տեխնիկական եւ կադրային կարողություններ եւ մեխանիզմներ՝ ՀԸԳՀ-ում եւ Կառավարության բարեփոխումների օրակարգում սահմանված հանձնառությունները կատարելու համար</p>	<p>ա) Կառավարության ծրագրով եւ ՀԸԳՀ ճանապարհային քարտեզով նախատեսված բարեփոխումների իրականացման մակարդակը</p>	<p>Կառավարության հնգամյա գործողությունների ծրագրի վերաբերյալ տարեկան զեկույցներ, անկախ զեկույցներ, ՀԸԳՀ-ի իրականացման վերաբերյալ զեկույցներ</p>	<p>Իրականացնող կառույցները, մասնավորապես այն կառույցները, որոնք համապատասխանում են ԹՎԻՆԻԳ ծրագրի պահանջներին, կհատկացնեն անհրաժեշտ մարդկային, ֆինանսական եւ տեխնիկական ռեսուրսներ՝ հաջող իրականացման համար</p>
	<p>2.1. ՀԸԳՀ քաղաքացիական հասարակության գործիքակազմ, որը մշակվել է ՀԸԳՀ-ի իրականացման վրա քաղաքացիական հասարակության ազդեցությունը նյութաբանելու համար</p>	<p>ա) Հանրային քննարկումներում համապատասխանության միավորը</p>	<p>ՍԻԳՄԱ-ի գնահատման զեկույց</p>	<p>Հայաստանում ՔՀԿ-ները շահագրգռված են եւ ցանկանում են համագործակցել ՀԸԳՀ քաղաքացիական հասարակության բազմակողմ հարթակում եւ մասնակցել դրա գործընթացներին</p>
	<p>2.2. Թիրախային լսարանների շրջանում ԵՄ-Հայաստան համագործակցության եւ գործընկերության, ԵՄ-ի քաղաքականությունների եւ ծրագրերի եւ ԵՄ-ի կողմից Հայաստանին տրամադրվող ֆինանսական աջակցության վերաբերյալ ընդլայնված հաղորդակցություններ դրանց տեսանելիություն</p>	<p>ա) Հայաստանի քաղաքացիների %-ը, որոնք դրական կարծիք ունեն ԵՄ-ի մասին (տարանջատված ըստ սեռի եւ տարիքի)</p> <p>բ) Հայաստանի քաղաքացիների %-ը, որոնք իրազեկ են ԵՄ աջակցության մասին եւ համարում են այն արդյունավետ (տարանջատված ըստ սեռի եւ տարիքի)</p>	<p>Հարցումներ, սոցիալական ցանցերի վերլուծություններ, կայքերի վերլուծություններ, զանգվածային լրատվամիջոցների մոնիթորինգի զեկույցներ, իրադարձությունների</p>	<p>Ջանգվածային լրատվության միջոցները լուսաբանում են ՀԸԳՀ-ի հետ կապված նորությունները:</p> <p>Կառավարությունը շահագրգռված է ԵՄ աջակցության վերաբերյալ</p>

		գ) Հայաստանի քաղաքացիների %-ը, որոնք իրազեկ են ԵՄ-ի կոնկրետ աջակցության մասին (տարանջատված ըստ սեռի եւ տարիքի)	մասին զեկույցներ	հաղորդակցությունն ապահովելու հարցում
	2.3. Հայաստանում տիպային բազմաֆունկցիոնալ ԵՄ տան (տների) ստեղծում	ա) Ստեղծված ԵՄ տունը (տները) բ) ԵՄ տուն (տներ) կին եւ տղամարդ այցելուների թիվը	Հյուրերի գրանցամատյան	Կառավարությունը ստանձնել է տարածքի տրամադրման հանձնառությունը: ԵՄ տան եւ դրա գործունեության մասին ապահովվում է պատշաճ իրազեկության մակարդակ:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ II. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Բովանդակություն

ՀԱՎԵԼՎԱԾ II. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.....	1
Բովանդակություն.....	1
Մաս 1. Դրույթներ, որոնք կիրառելի են այն գործողությունների նկատմամբ, որոնց դեպքում Գործընկերը պատվիրատուն է.....	3
Հոդված 1.Ընդհանուր սկզբունքները	3
Հոդված 2.Գործընկերոջ կողմից պայմանագրերը եւ համաձայնագրերը ստորագրելու վերջնաժամկետը.....	11
Հոդված 3.Բացառումը եւ վարչական պատասխանատվության միջոցները.....	13
Հոդված 4.Մասնակի պատվիրակումը.....	17
Հոդված 5.Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչը....	23
Հոդված 6.Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախումբը.....	28
Հոդված 7.Գործընկերոջ կողմից գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակումը.	29
Հոդված 8.Ֆինանսական միջոցների գանձումը.....	31
Հոդված 9.Գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի համաձայն ներկայացվող ֆինանսական պահանջները	33
Հոդված 10.Գերաձախսերը եւ դրանց ֆինանսավորման եղանակները.....	33
Մաս 2. Բյուջետային աջակցության նկատմամբ կիրառվող դրույթներ	35
Հոդված 11.Քաղաքականության մշակման հարցերով երկխոսությունը	35
Հոդված 12.Պայմանների համապատասխանության ստուգումը եւ հատկացումները.....	35
Հոդված 13.Բյուջետային աջակցության թափանցիկությունը	36
Հոդված 14.Բյուջետային աջակցության գանձումը.....	36

Մաս 3. Սույն գործողության նկատմամբ ամբողջությամբ՝կառավարման ձեւից անկախ կիրառելի դրույթներ.....	37
Հոդված 15.Կատարման ժամկետը եւ պայմանագիր կնքելու վերջնաժամկետը	37
Հոդված 16.Հանձնաժողովի, Խարդախության դեմ պայքարի եվրոպական գրասենյակի (ԽՊԵԳ) եւ Աուդիտորների եվրոպական դատարանի կողմից իրականացվող վերահսկողությունն ու ստուգումները	38
Հոդված 17.Գործընկերոջ խնդիրները՝ օրինախախտումների, խարդախության եւ կոռուպցիայի դեմ պայքարում.....	40
Հոդված 18.Վճարումների կասեցումը.....	42
Հոդված 19.Հանձնաժողովի կողմից գանձված ֆինանսական միջոցների հատկացումը գործողությանը	44
Հոդված 20.Հիմնադրման եւ բնակության իրավունքը.....	44
Հոդված 21.Հարկային եւ մաքսային դրույթներն ու արտարժույթի փոխանակման կարգավորումը.....	45
Հոդված 22.Գաղտնիությունը.....	45
Հոդված 23.Ուսումնասիրությունների օգտագործումը	46
Հոդված 24.Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի միջեւ խորհրդակցությունը	47
Հոդված 25.Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի փոփոխումը.	47
Հոդված 26.Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության կասեցումը	49
Հոդված 27.Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության դադարեցումը	51
Հոդված 28.Վեճերի կարգավորումը	52

Մաս 1. Դրույթներ, որոնք կիրառելի են այն գործողությունների նկատմամբ, որոնց դեպքում Գործընկերը պատվիրատուն է

Հոդված 1. Ընդհանուր սկզբունքները

1.1. 1-ին մասի նպատակն է սահմանել Գործընկերոջն առաջադրված խնդիրները՝ անուղղակի կառավարման մասով, ինչպես նկարագրված է I հավելվածում (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ), եւ սահմանել Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի իրավունքներն ու պարտավորություններն այդ խնդիրները կատարելիս:

1-ին մասը վերաբերում է այն խնդիրներին, որոնք առնչվում են ԵՄ օժանդակությանը՝ առանձին կամ Գործընկերոջ կամ երրորդ կողմի ֆինանսական միջոցների հետ զուգակցված, եթե այդպիսի միջոցները ներդրվում են համաֆինանսավորման շրջանակներում, այն է՝ համախմբվում են:

Այդ խնդիրները ներառում են գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգերի իրականացումը որպես պատվիրատու հանդես եկող Գործընկերոջ կողմից, ինչպես նաեւ դրա արդյունքում գնումների ու դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհումը, ստորագրումը եւ կատարումը: Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի առաջին մասի նպատակներից ելնելով՝ դրամաշնորհների տրամադրման պայմանագրերին արված ցանկացած հղում վերաբերում է նաեւ օժանդակության համաձայնագրին, եւ դրամաշնորհի շահառուներին արված ցանկացած հղում վերաբերում է նաեւ այն կազմակերպություններին, որոնք ստորագրել են օժանդակության համաձայնագրերը:

Որոշակի խնդիրների կատարման համար Գործընկերոջ կառավարությանը կամ վարչական կառուցվածքին առնչվող եւ I հավելվածում (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ) նշված մարմինների նշանակումը չի որակվում որպես ենթապատվիրակում: Նման մարմինները պետք է հարգեն որպես

պատվիրատու հանդես եկող Գործընկերոջ համար 1-ին մասում սահմանված իրավունքներն ու պարտավորությունները, մինչդեռ միաժամանակ Գործընկերն ամբողջությամբ պատասխանատու է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրով սահմանված պարտավորությունների կատարման համար: Ֆինանսավորման համաձայնագրում Գործընկերոջը կատարված հղումները նաեւ վերաբերում են այդ մարմիններին:

Որպես պատվիրատու՝ Գործընկերը գործում է մասնակի պատվիրակման շրջանակներում՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ այն գործում է Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի կամ Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբի շրջանակներում:

- Մասնակի պատվիրակման դեպքում Գործընկերը հանդես է գալիս որպես պատվիրատու՝ գնումների պայմանագրերի ու դրամաշնորհի պայմանագրերի համար, մինչդեռ Հանձնաժողովը նախապես վերահսկում է պայմանագրերի շնորհման բոլոր ընթացակարգերը եւ կատարում է բոլոր հարակից վճարումները կատարողներին եւ դրամաշնորհի շահառուներին.
- Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի շրջանակներում Գործընկերը հանդես է գալիս որպես պատվիրատու՝ գնումների ու դրամաշնորհի պայմանագրերի համար, մինչդեռ այն որոշված սահմաններում կարող է իրականացնել գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգեր՝ Հանձնաժողովի սահմանափակ նախնական հսկողությամբ կամ առանց դրա, եւ կատարել վճարումներ կատարողներին եւ դրամաշնորհի շահառուներին, ինչպես նաեւ վճարումներ՝ անմիջական աշխատանքի համատեքստում:
- Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբի շրջանակներում Գործընկերը հանդես է գալիս որպես պատվիրատու՝ գնումների ու դրամաշնորհի պայմանագրերի համար, մինչդեռ

Հանձնաժողովը չի իրականացնում պայմանագրերի շնորհման որեւէ ընթացակարգի նախնական հսկողություն, իսկ Գործընկերը կատարում է բոլոր հարակից վճարումները կատարողներին եւ դրամաշնորհի շահառուներին:

Եթե Գործընկերը ԱԿԽ երկրների խմբից է, եւ գործողությունը ֆինանսավորվում է ԶԵՀ-ի կողմից՝ Հատուկ պայմանների 1.1 հոդվածի համաձայն, ապա առաջադրվող խնդիրները 35(1) հոդվածի 6-րդ ենթապարբերության «գ»-«ժա» կետերում եւ ԱԿԽ-ԵՀ գործընկերության համաձայնագրի IV հավելվածի 35(2) հոդվածում թվարկվածներն են:

Եթե Գործընկերն ԱԵՏ (Անդրծովյան երկրներ եւ տարածքներ) է, եւ գործողությունը ֆինանսավորվում է ԶԵՀ-ի կողմից՝ Հատուկ պայմանների 1.1 հոդվածի համաձայն, ապա առաջադրված խնդիրների կատարումը պետք է նաեւ համապատասխանի Խորհրդի 2013 թվականի նոյեմբերի 25-ի՝ Եվրոպական միության հետ Անդրծովյան երկրների եւ տարածքների ասոցացման վերաբերյալ թիվ 2013/755/ԵՄ որոշման (Անդրծովյան ասոցացման վերաբերյալ որոշում) 86(3) հոդվածի պայմաններին:

1.2. Գործընկերը պատասխանատու է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրով սահմանված պարտավորությունների կատարման համար, նույնիսկ եթե նա որոշակի խնդիրների իրականացումը պատվիրակում է I հավելվածով (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ) նախատեսված այլ մարմինների: Հանձնաժողովին, մասնավորապես, իրավունք է վերապահվում կասեցնելու վճարումները ու կասեցնելու եւ (կամ) դադարեցնելու սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն այն անձանց գործողությունների, անգործության եւ (կամ) համապատասխան հանգամանքների հիման վրա, որոնց պատվիրակվել է խնդիրների կատարումը:

1.3. Գործընկերն ստեղծում է գործուն ու արդյունավետ ներքին հսկողության համակարգ եւ ապահովում է դրա գործունեությունը: Գործընկերը

գործողությունն իրականացնելիս պահպանում է ողջամիտ ֆինանսական կառավարման, թափանցիկության, խտրականության բացառման սկզբունքներն ու Եվրոպական միության տեսանելիությունը եւ խուսափում է շահերի բախման իրավիճակներից:

Շահերի բախում առկա է այն դեպքում, երբ որեւէ պատասխանատու անձի կողմից գործառույթների անկողմնակալ եւ օբյեկտիվ իրականացումը վտանգվում է ընտանիքի, զգացմունքների, քաղաքական հայացքների կամ ազգային պատկանելության պատճառով, տնտեսական շահի կամ որեւէ այլ ուղղակի կամ անուղղակի անձնական շահի դեպքում:

Ներքին հսկողության համակարգը գործընթաց է, որը նպատակաուղղված է գործուն, արդյունավետ ու ծախսարդյունավետ գործառնությունների իրականացման, հաշվետվությունների արժանահավատության, ակտիվների ու տվյալների պաշտպանության, խարդախության եւ օրինախախտումների կանխման, բացահայտման ու շտկման եւ ֆինանսական գործառնության օրինականությանն ու օրինաչափությանն առնչվող ռիսկերի պատշաճ կառավարման համար հիմնավոր երաշխիքներ ապահովելուն՝ հաշվի առնելով աշխատանքների երկարաժամկետությունը, ինչպես նաեւ համապատասխան վճարումների բնույթը:

Մասնավորապես, եթե Գործընկերը վճարումները կատարում է ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչին համապատասխան կամ Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբի շրջանակներում, ապա լիազորող պաշտոնատար անձի եւ հաշվապահի գործառույթները տարանջատվում են եւ երկուստեք անհամատեղելի են, եւ Գործընկերը կիրառում է հաշվապահական համակարգ, որն ապահովում է ճշգրիտ, ամբողջական, վստահելի եւ ժամանակին տրամադրվող տեղեկություններ:

1.4. Բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհման համար Գործընկերը կիրառում է իր սեփական ընթացակարգերն ու ստանդարտ փաստաթղթերը (Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբի դեպքում՝ նաեւ ակտիվների համախմբի դոնորների կողմից համաձայնեցված), Գործընկերը պայմանագրերի շնորհման ընթացակարգերն իրականացնում է եւ դրանց արդյունքում պայմանագրերն ու համաձայնագրերը կնքում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի լեզվով:

1.5. Գործընկերը ձեռնարկում է անհրաժեշտ միջոցներ՝ իրեն հանձնարարված աշխատանքների կամ սույն գործողության շրջանակներում այլ աշխատանքների համար՝ ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորման տեսանելիությունն ապահովելու նպատակով: Այս միջոցները սահմանվում են I հավելվածով (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ) կամ հետագայում համաձայնեցվում են Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի միջեւ:

Հաղորդակցության եւ տեղեկությունների վերաբերյալ այդ միջոցները պետք է համապատասխանեն Հանձնաժողովի կողմից սահմանված եւ հրապարակված՝ «ԵՄ արտաքին գործողությունների համար նախատեսված հաղորդակցության եւ տեսանելիության պահանջներ» ձեռնարկին, որն ուժի մեջ է այդ միջոցների իրականացման պահին:

1.6. Մասնակի պատվիրակման եւ Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի շրջանակներում Գործընկերը, կատարման ժամկետի ավարտից սկսած, 5 տարով պահում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու օրվանից հետո կամ ավելի վաղ ամսաթվից Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածով սահմանված՝ ծախսերի կատարումը թույլատրելու օրվանից հետո կազմված համապատասխան բոլոր ֆինանսական եւ պայմանագրային օժանդակ փաստաթղթերը, մասնավորապես հետեւյալը.

Գնումների ընթացակարգեր՝

- ա. նախնական գնահատման հայտարարությունը, որը պարունակում է գնումների հայտարարությունը հրապարակելու վերաբերյալ ապացույց եւ շտկումների ցանկ.
- բ. նախաորակավորված մասնակիցներին ընտրող մասնագետների նշանակումը.
- գ. նախաորակավորված մասնակիցների ցուցակի վերաբերյալ հաշվետվությունը (ներառյալ հավելվածները) եւ դիմումները.
- դ. նախաորակավորման հայտարարության հրապարակման վերաբերյալ ապացույցը.
- ե. վերջնացուցակում չընդգրկված թեկնածուներին ուղարկված նամակները.
- զ. մրցույթի հրավերը կամ համարժեք փաստաթուղթը.
- է. մրցույթի փաթեթը, այդ թվում՝ հավելվածները, պարզաբանումները, հանդիպումների արձանագրությունները, հրապարակման ապացույցը.
- ը. գնահատման հանձնաժողովի նշանակումը.
- թ. մրցույթի բացման հաշվետվությունը՝ ներառյալ հավելվածները.
- ժ. գնահատման/բանակցությունների հաշվետվությունը, ներառյալ՝ հավելվածները եւ ստացված հայտերը.¹
- ժա. ծանուցագիրը.
- ժբ. օժանդակ փաստաթղթերը.
- ժգ. պայմանագիր ներկայացնելու վերաբերյալ ուղեկցող նամակը.

¹Մրցույթում հաղթող չճանաչված հայտերի հեռացումը գնումների ընթացակարգի դադարեցումից հինգ տարի հետո:

- ժդ. հաղթող չճանաչված թեկնածուներին ուղարկված նամակները.
  - ժե. պայմանագրի շնորհման/չեղյալ հայտարարելու մասին ծանուցումը՝ ներառյալ հրապարակման ապացույցը.
  - ժզ. ստորագրված պայմանագրերը, փոփոխությունները, լրացումները եւ համապատասխան թղթակցությունը,
- Հայտերի ներկայացման հրավերները եւ դրամաշնորհների ուղղակի տրամադրումը՝
- ա. գնահատման հանձնաժողովի նշանակումը.
  - բ. բացման եւ վարչական հարցերով հաշվետվությունը, ներառյալ՝ հավելվածներն ու ստացված դիմումները.²
  - գ. հայեցակարգային փաստաթղթի գնահատմանը հաջորդող նամակները՝ հաղթող ճանաչված եւ հաղթող չճանաչված դիմումատուներին.
  - դ. հայեցակարգային փաստաթղթի գնահատման հաշվետվությունը.
  - ե. ամբողջական դիմումի գնահատման հաշվետվությունը կամ բանակցությունների հաշվետվությունը՝ համապատասխան հավելվածների հետ.
  - զ. համապատասխանության ստուգումը եւ օժանդակ փաստաթղթերը.
  - է. ամբողջական դիմումի գնահատմանը հաջորդող՝ հաղթող ճանաչված եւ չճանաչված դիմումատուներին ուղարկված նամակները՝ հաստատված պահուստային ցուցակի հետ.
  - ը. դրամաշնորհի պայմանագիր ներկայացնելու վերաբերյալ ուղեկցող նամակը.

²Մրցույթում հաղթող չճանաչված հայտերի հեռացումը դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգի դադարեցումից երեք տարի հետո:

թ. շնորհման/չեղյալ հայտարարելու մասին ծանուցումը՝ հրապարակման ապացույցի հետ.

ժ. Ստորագրված պայմանագրերը, փոփոխությունները, լրացումները եւ համապատասխան թղթակցությունը:

1.7. Գործընկերն ապահովում է անձնական տվյալների պատշաճ պաշտպանությունը: Անձնական տվյալներ նշանակում է նույնականացված կամ նույնականացման ենթակա ֆիզիկական անձին վերաբերող ցանկացած տեղեկություն:

Անձնական տվյալները պետք է՝

- մշակվեն տվյալների սուբյեկտի համար օրինական եւ արդար, ինչպես նաեւ թափանցիկ ձեով.
- հավաքվեն կոնկրետ, հստակ եւ իրավաչափ նպատակներով եւ հետագայում չմշակվեն այդ նպատակներին չհամապատասխանող որեւէ եղանակով.
- լինեն համարժեք, համապատասխան եւ սահմանափակված այն շրջանակով, որն անհրաժեշտ է մշակման նպատակների համար.
- լինեն ճշգրիտ եւ անհրաժեշտության դեպքում թարմացվեն.
- մշակվեն այնպես, որ ապահովվի անձնական տվյալների անվտանգության համապատասխան մակարդակը. եւ
- պահվեն այնպիսի եղանակով, որը թույլ կտա նույնականացնել տվյալների սուբյեկտներին՝ չգերազանցելով այն ժամանակահատվածը, որն անհրաժեշտ է անձնական տվյալները մշակելու նպատակների համար: 16.1 հոդվածի համաձայն՝ Գործընկերոջ կողմից պահվող փաստաթղթերում ներառված անձնական տվյալները պետք է վերացվեն 16.1 հոդվածով սահմանված ժամկետը լրանալուն պես:

Անձնական տվյալների մշակմանն առնչվող ցանկացած գործողություն, ինչպես, օրինակ՝ հավաքելը, ամրագրելը, կազմակերպելը, պահպանելը, հարմարեցնելը կամ վերափոխելը, վերականգնելը, համաձայնեցնելը, օգտագործելը, տարածելը, ջնջելը կամ ոչնչացնելը, հիմնված է Գործընկերոջ կանոնների եւ ընթացակարգերի վրա եւ իրականացվում է միայն այնքանով, որքանով դա անհրաժեշտ է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի կատարման համար:

Մասնավորապես, Գործընկերը ձեռնարկում է համապատասխան տեխնիկական եւ կազմակերպական անվտանգության միջոցներ, որոնք առնչվում են այդպիսի ցանկացած գործողության հատուկ ռիսկերին եւ տվյալ ֆիզիկական անձին վերաբերող տեղեկության բնույթին, որպեսզի՝

- ա) կանխի չլիազորված անձի կողմից այնպիսի համակարգչային համակարգերից օգտվելը, որոնց միջոցով իրականացվում են այդպիսի գործողություններ, մասնավորապես՝ տվյալների կրիչների չթույլատրված ընթերցում, արտագրում, փոփոխում կամ վերացում, տվյալների չթույլատրված մուտքագրում, ինչպես նաեւ պահպանվող տեղեկությունների չթույլատրված տարածում, վերափոխում կամ ջնջում.
- բ) ապահովի, որ SS համակարգի՝ այդպիսի գործողություններ կատարող լիազորված օգտագործողները կարողանան օգտվել միայն այն տեղեկություններից, որոնցից նրանց թույլատրված է օգտվել.
- գ) իր կազմակերպական կառուցվածքը մշակի այնպես, որ այն բավարարի վերոնշյալ պահանջները:

Հոդված 2. Գործընկերոջ կողմից պայմանագրերը եւ համաձայնագրերը ստորագրելու վերջնաժամկետը

2.1. Գնումների պայմանագրերը եւ դրամաշնորհի պայմանագրերը պետք է ստորագրվեն սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործառնական իրականացման ժամկետի ընթացքում:

Բազում դոնորներ ունեցող Գործողություն իրականացնելիս գնումների պայմանագրերը եւ դրամաշնորհի պայմանագրերը պետք է կնքվեն Հատուկ պայմաններով կամ ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի համար սահմանված վերջնաժամկետում:

Այն դեպքում, երբ Գործողությունը բազում դոնորներ ունեցող Գործողություն չէ, գնումների պայմանագրերը եւ դրամաշնորհի պայմանագրերը պետք է կնքվեն սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելու պահից ամենաուշը երեք տարվա ընթացքում:

Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի՝ ԵՄ օժանդակության չափն ավելացնող փոփոխությունից բխող՝ գնումների լրացուցիչ պայմանագրերը եւ դրամաշնորհի լրացուցիչ պայմանագրերը պետք է ստորագրվեն սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի՝ այդ փոփոխությունն ուժի մեջ մտնելու պահից ամենաուշը երեք տարվա ընթացքում, կամ բազում դոնորներ ունեցող Գործողության դեպքում՝ պայմանագիր կնքելու ֆիքսված վերջնաժամկետում:

Բազում դոնորներ չունեցող Գործողությունների համար այդ եռամյա վերջնաժամկետը չի կարող երկարաձգվել՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործողությունը ֆինանսավորվում է ԶԵՀ-ի կողմից: Նման դեպքերում երկարաձգումը սահմանվում է Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածով:

2.2. Այնուամենայնիվ, հետեւյալ գործարքները կարող են կնքվել գործառնական իրականացման ժամկետի ցանկացած պահի՝

- ա. արդեն իսկ ստորագրված՝ գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի փոփոխությունները.
- բ. գնումների առանձին պայմանագրեր, որոնք կնքվում են գնումների գործող պայմանագրերի վաղաժամկետ դադարեցումից հետո.
- գ. աուդիտին եւ գնահատմանը վերաբերող պայմանագրերը, որոնք կարող են նաեւ ստորագրվել փակման ժամկետի ընթացքում.

դ. 5.1 հոդվածում նշված գործառնական ծախսերը:

2.3. 2.1 հոդվածում նշված վերջնաժամկետները լրանալուց հետո Գործընկերոջը վստահված հարակից այն գործողությունների ֆինանսական հաշվեկշիռը, որոնց վերաբերյալ պայմանագրեր պատշաճորեն չեն ստորագրվել, չեղարկվում է Հանձնաժողովի կողմից:

2.4. Նման չեղարկումը չի կիրառվում 2.2(գ) հոդվածում նշված՝ աուդիտի եւ գնահատման համար նախատեսված ֆինանսական միջոցների կամ 2.2(դ) հոդվածում նշված գործառնական ծախսերի նկատմամբ:

Նույն կերպ այդ չեղարկումը չի կիրառվում չնախատեսված ծախսերը հոգալու համար նախատեսված միջոցների ֆինանսական հաշվեկշռի կամ 2.2(բ) հոդվածում նշված՝ պայմանագրի վաղաժամկետ դադարեցումից հետո կրկին հասանելի ֆինանսական միջոցների նկատմամբ, որոնք երկուսն էլ կարող են օգտագործվել 2.2 հոդվածում նշված պայմանագրերը ֆինանսավորելու նպատակով:

Հոդված 3. Բացառումը եւ վարչական պատասխանատվության միջոցները

3.1. Բացառման չափանիշները

3.1.1. Գնումների եւ դրամաշնորհային պայմանագրերի շնորհմանն առնչվող՝ Հանձնաժողովի կողմից սահմանված եւ հրապարակված ընթացակարգերն ու ստանդարտ փաստաթղթերը կիրառելիս Գործընկերը համապատասխանաբար պետք է ապահովի, որ ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող գնումների եւ դրամաշնորհի ոչ մի պայմանագիր չկնքվի այն տնտեսավարող սուբյեկտի կամ դրամաշնորհի համար դիմող անձի հետ, եթե այդ տնտեսավարող սուբյեկտը կամ անձամբ, կամ որին ներկայացնելու, որոշում կայացնելու կամ որի նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու լիազորություն ունեցող անձը հայտնվել է Հանձնաժողովի կողմից

սահմանված համապատասխան ընթացակարգերով եւ ստանդարտ փաստաթղթերով նախատեսված բացառություն կազմող հանգամանքներից մեկում:

3.1.2. Գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհմանն առնչվող սեփական (Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբի դեպքում՝ նաեւ ակտիվների համախմբի դոնորների կողմից համաձայնեցված) ընթացակարգերն ու ստանդարտ փաստաթղթերը կիրառելիս Գործընկերը, իր ներպետական օրենսդրությանը համապատասխան, ընդունում է միջոցներ՝ ապահովելու, որ ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող՝ գնումների կամ դրամաշնորհի ոչ մի պայմանագիր չշնորհվի տնտեսավարող սուբյեկտին կամ դրամաշնորհի համար դիմող անձին, եթե Գործընկերը տեղեկանում է, որ՝

ա) այդ անձանց կամ նրանց ներկայացնելու, նրանց վերաբերող որոշում ընդունելու կամ վերահսկելու լիազորություններ ունեցող անձանց նկատմամբ վերջնական դատավճիռ կամ վարչական գործով վերջնական վճիռ է կայացվել խարդախության, կոռուպցիայի, հանցավոր համագործակցության մեջ մասնակցության, փողերի լվացման, ահաբեկչական հանցագործությունների, երեխաների աշխատանքի կամ մարդկանց թրաֆիքինգի համար.

բ) այդ անձանց կամ նրանց ներկայացնելու, նրանց վերաբերող որոշում ընդունելու կամ վերահսկելու լիազորություններ ունեցող անձանց նկատմամբ վերջնական դատավճիռ կամ վարչական գործով վերջնական վճիռ է կայացվել ԵՄ-ի ֆինանսական շահի վրա բացասաբար ազդող օրինախախտում կատարելու համար.

գ) այդ անձինք մեղավոր են ճանաչվել որպես ընթացակարգին մասնակցելու պարտադիր պայման պահանջվող տեղեկատվությունը սխալ տրամադրելու կամ այդ տեղեկատվությունը չտրամադրելու համար.

դ) այդ անձանց նկատմամբ վերջնական դատավճիռ կամ վարչական գործով վերջնական վճիռ է կայացվել, ըստ որի հաստատվել է, որ այդ անձինք այլ պետության տարածքում ստեղծել են մարմին՝ նպատակ ունենալով շրջանցել այն ֆինանսական, սոցիալական կամ ցանկացած այլ իրավական պարտավորություններ, որոնց կիրառումը պարտադիր է այն երկրում, որտեղ իրավաբանական անձը գրանցվել է, որտեղ գտնվում է դրա կառավարման կենտրոնական մարմինը կամ գործունեության հիմնական վայրը.

ե) դրանք ստեղծվել են վերետում՝ «դ» կետում ներկայացված եւ վերջնական դատավճռում կամ վարչական գործով վերջնական վճռում սահմանված նպատակով:

Գործընկերը հարկ եղած դեպքում եւ իր սեփական պատասխանատվությամբ կարող է հաշվի առնել Հանձնաժողովի՝ Վաղ հայտնաբերման եւ բացառման համակարգում [Early Detection and Exclusion System] ներառված տեղեկությունները՝ գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերը շնորհելիս: Տեղեկություններից օգտվելու հնարավորությունը կարող է տրամադրվել համակարգման մարմնի (մարմինների) միջոցով կամ Հանձնաժողով ուղարկվող հաղորդագրության միջոցով (Եվրոպական հանձնաժողով, Բյուջեի հարցերով գլխավոր տնօրինություն, Հանձնաժողովի հաշվապահ, BRE2-13/505, B-1049, Բրյուսել, Բելգիա եւ BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu էլեկտրոնային հասցեով՝ պատճենն ուղարկելով նաեւ Հանձնաժողովի՝ Հատուկ պայմանների 3-րդ հոդվածում նշված հասցեով): Հանձնաժողովը կարող է հրաժարվել վճարումներ կատարել բացառման հանգամանքներում հայտնված կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին:

3.2. Տեղեկություններ փոխանակելու պարտավորությունը

Գործընկերը տեղեկացնում է Հանձնաժողովին, երբ տնտեսավարող

սուբյեկտը կամ դրամաշնորհի համար դիմողը գտնվում է 3.1 հոդվածում նշված իրավիճակում կամ կատարել է օրինախախտումներ եւ խարդախություն կամ թույլ է տվել իր պայմանագրային պարտավորությունների էական խախտում:

3.3. Վարչական պատասխանատվության միջոցները

Եթե Գործընկերը I հավելվածում նշված խնդիրները կատարելիս տեղեկանում է 3.1 հոդվածով նախատեսված իրավիճակներից որեւէ մեկի մասին, ապա Գործընկերն իր ներպետական օրենսդրությամբ սահմանված կարգով տնտեսավարող սուբյեկտի կամ դրամաշնորհի համար դիմողի նկատմամբ կիրառում է գնումների կամ դրամաշնորհի տրամադրման իր հետագա ընթացակարգերին մասնակցությունից բացառում եւ (կամ) տվյալ պայմանագրի արժեքին համարժեք ֆինանսական տույժ: Նման ֆինանսական տույժերը կամ բացառումները կիրառվում են մրցակցային դատավարության հիման վրա՝ ապահովելով համապատասխան անձի պաշտպանության իրավունքը:

Գործընկերը կարող է ազատվել առաջին կետով նախատեսված պարտավորություններից, եթե՝

- Գործընկերոջ ներպետական օրենսդրությամբ չի թույլատրվում բացառման եւ (կամ) ֆինանսական տույժի կիրառումը.
- ԵՄ-ի ֆինանսական շահերի պաշտպանության համար պահանջվում է Գործընկերոջ ներքին ընթացակարգերի հետ անհամատեղելի վերջնաժամկետների ընթացքում վարչական պատասխանատվության միջոցի կիրառումը.
- վարչական պատասխանատվության միջոցի կիրառման համար պահանջվում է Գործընկերոջ առկա միջոցներից ավելի միջոցների մոբիլիզացում.
- վերջինիս ներպետական օրենսդրությամբ թույլ չի տրվում

տնտեսավարող սուբյեկտին բացառել ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող դրամաշնորհի տրամադրման բոլոր ընթացակարգերին մասնակցությունից:

Այսպիսի դեպքերում Գործընկերը Հանձնաժողովին ծանուցում է իր այդ խոչընդոտի մասին: Հանձնաժողովը կարող է որոշել տնտեսավարող սուբյեկտի կամ դրամաշնորհի համար դիմող անձի նկատմամբ բացառում կիրառել ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող դրամաշնորհի տրամադրման հետագա ընթացակարգերին մասնակցությունից եւ (կամ) կիրառել տվյալ պայմանագրի ընդհանուր արժեքի 2-10%-ի չափով ֆինանսական տույժ:

Հոդված 4. Մասնակի պատվիրակումը

Տրամադրման ընթացակարգերը

4.1. Խնդիրները կատարվում են Գործընկերոջ կողմից՝ տվյալ ընթացակարգը սկսելու պահին ուժի մեջ գտնվող՝ Հանձնաժողովի կողմից սահմանված եւ հրապարակված՝ գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհման ընթացակարգերին ու ստանդարտ փաստաթղթերին համապատասխան:

Նախապես իրականացվող (ex ante) հսկողությունը

4.2. Նախապես իրականացվող հսկողությունը թույլատրելու համար Գործընկերը Հանձնաժողովի հաստատմանն է ներկայացնում մրցույթին մասնակցելու փաթեթները եւ հայտերի ներկայացման հրավերներին առնչվող փաստաթղթերը՝ մինչեւ մրցույթի հրավերներ եւ հայտերի ներկայացման հրավերներ ներկայացնելը: Նույն կերպ Գործընկերը հրավիրում է Հանձնաժողովին մրցույթների եւ հայտերի բացմանը եւ Հանձնաժողովին է

տրամադրում ստացված մրցույթների եւ հայտերի պատճենները: Գործընկերը Հանձնաժողովին ծանուցում է մրցույթների եւ հայտերի ուսումնասիրման արդյունքների մասին եւ Հանձնաժողովի հաստատմանն է ներկայացնում դրամաշնորհի տրամադրման հայտը, ինչպես նաեւ գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի նախագծերը:

Գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի կատարման ընթացքում Գործընկերը Հանձնաժողովի նախնական հաստատմանն է ներկայացնում նաեւ հավելվածների նախագծերը եւ կից վարչական ակտերի նախագծերը:

Գործընկերը հրավիրում է Հանձնաժողովին՝ ժամանակավոր եւ վերջնական ընդունման համար:

Հաշվետվությունը/Կառավարման հայտարարագիրը

4.3. Հատուկ պայմանների 5-րդ հոդվածով նախատեսված լինելու դեպքում Գործընկերոջն առաջադրված խնդիրների կատարման մասին հաշվետվությունը պետք է համապատասխանի III հավելվածում ներկայացված ձեւանմուշին, իսկ կառավարման հայտարարագիրը պետք է համապատասխանի IV հավելվածում ներկայացված ձեւանմուշին: Այս դեպքում աուդիտի՝ միջազգայնորեն ընդունված ստանդարտներին համապատասխան իրականացված՝ կառավարման հայտարարագրի վերաբերյալ անկախ արտաքին աուդիտի եզրակացություն ներկայացնելը պարտադիր չէ, քանի որ այս գործողության աուդիտներն իրականացնում է Հանձնաժողովը: Այս աուդիտների միջոցով կստուգվի կառավարման հայտարարագրում տեղ գտած պնդումների ճշմարտացիությունը եւ դրանց հիմքում ընկած գործարքների օրինականությունն ու օրինաչափությունը:

Վճարման ընթացակարգերը

4.4. Գործընկերը Հանձնաժողովին է տրամադրում հաստատված վճարման պահանջագրերը հետեւյալ ժամկետներում՝ սկսած վճարման պահանջագիրը ստանալու օրվանից՝ չհաշված վճարման ժամկետի կասեցման ժամանակահատվածները՝

ա) գնման պայմանագրում եւ դրամաշնորհի պայմանագրում նշված նախնական ֆինանսավորման դեպքում՝

i) 15 օրացուցային օր՝ բյուջեից ֆինանսավորվող գործողության համար.

ii) 30 օրացուցային օր՝ ԶԵՀ-ի կողմից ֆինանսավորվող գործողության համար.

բ) 45 օրացուցային օր՝ այլ վճարումների համար:

Հանձնաժողովը գործում է 4.9 եւ 4.10 հոդվածներին համապատասխան՝ գնման պայմանագրով եւ դրամաշնորհի պայմանագրերով վճարման համար նախատեսված ժամկետին համապատասխան ժամանակահատվածի ընթացքում, որում չեն ներառվում վերոնշյալ վերջնաժամկետները:

4.5. Կատարողից կամ դրամաշնորհի շահառուից վճարման պահանջագիր ստանալուց հետո Գործընկերը տեղեկացնում է Հանձնաժողովին այն ստանալու մասին եւ անմիջապես ուսումնասիրում է, թե արդյոք պահանջն ընդունելի է, այսինքն՝ արդյոք այն պարունակում է այդ կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի նույնականացումը, խնդրո առարկա պայմանագիրը կամ համաձայնագիրը, գումարը, արժույթը եւ ամսաթիվը: Եթե Գործընկերը հանգում է այն եզրակացության, որ պահանջն անընդունելի է, ապա մերժում է այն եւ տեղեկացնում է կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին այդ մերժման եւ դրա պատճառների մասին պահանջն ստանալու պահից 30 օրվա ընթացքում: Գործընկերն այդ մերժման եւ դրա պատճառների մասին տեղեկացնում է նաեւ Հանձնաժողովին:

4.6. Ընդունելի վճարման պահանջագիր ստանալուց հետո Գործընկերն ուսումնասիրում է, թե արդյոք վճարումը ենթակա է կատարման, այսինքն՝ արդյոք կատարվել են վճարումը հիմնավորող բոլոր պայմանագրային պարտավորությունները, ներառյալ՝ անհրաժեշտության դեպքում՝ հաշվետվության ուսումնասիրությունը: Եթե Գործընկերը հանգում է այն եզրակացության, որ վճարումը ենթակա չէ կատարման, ապա տեղեկացնում է կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին դրա եւ դրա պատճառների մասին: Այդ տեղեկությունն ուղարկելը կասեցնում է վճարման ժամկետը: Հանձնաժողովն ստանում է ուղարկված այդ տեղեկության պատճենը: Հանձնաժողովը նաեւ տեղեկացվում է կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի պատասխանի կամ ուղղիչ գործողության մասին: Այդ պատասխանով կամ գործողությամբ, որն ուղղված է իր պայմանագրային պարտավորությունների հետ դրա անհամապատասխանությունը շտկելուն, վերսկսվում է վճարման ժամկետը: Գործընկերն ուսումնասիրում է այդ պատասխանը կամ գործողությունը՝ սույն պարբերության համաձայն:

4.7. Եթե Հանձնաժողովն անհամաձայնություն է հայտնում Գործընկերոջ՝ վճարման ենթակա չլինելու վերաբերյալ եզրակացությանը, ապա այդ մասին տեղեկացնում է Գործընկերոջը: Գործընկերը վերանայում է իր դիրքորոշումը եւ եթե հանգում է այն եզրակացության, որ վճարումը ենթակա է վճարման, ապա այդ մասին տեղեկացնում է կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին: Վճարման ժամկետի կասեցումը վերացվում է այս տեղեկությունն ուղարկելուց հետո: Գործընկերը նաեւ տեղեկացնում է Հանձնաժողովին: Գործընկերն այնուհետեւ գործում է 4.8 հոդվածով նախատեսված կարգով:

Եթե Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի միջեւ անհամաձայնությունը շարունակվում է, ապա Հանձնաժողովը կարող է վճարել հաշիվ-ապրանքագրի գումարի չվիճարկվող մասը, եթե այն հստակորեն

սահմանազատված է վիճարկվող գումարից: Հանձնաժողովը տեղեկացնում է Գործընկերոջը եւ կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին այս մասնակի վճարման մասին:

4.8. Եթե Գործընկերը հանգում է այն եզրակացության, որ վճարումը ենթակա է կատարման, ապա վճարման պահանջագիրը եւ անհրաժեշտ բոլոր ուղեկցող փաստաթղթերն ուղարկում է Հանձնաժողով՝ հաստատման եւ վճարման նպատակով: Այն տրամադրում է նկարագրի այն մասին, թե քանի օր է մնացել մինչեւ վճարման ժամկետը լրանալը, եւ այդ ժամկետի կասեցման բոլոր ժամանակահատվածների մասին:

4.9. Այն տրամադրում է նկարագրի այն մասին, թե քանի օր է մնացել մինչեւ վճարման ժամկետը լրանալը, եւ այդ ժամկետի կասեցման բոլոր ժամանակահատվածների մասին: Կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին տեղեկացնելը կհանգեցնի վճարման ժամկետի կասեցմանը՝ կնքված պայմանագրով նախատեսված կարգով: Գործընկերը տնօրինում է կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի պատասխանը կամ ուղղիչ գործողությունը՝ 4.6 հոդվածին համապատասխան:

4.10. Եթե Գործընկերը եւ Հանձնաժողովը հանգում են այն եզրակացության, որ վճարումը ենթակա է կատարման, ապա Հանձնաժողովը կատարում է վճարումը:

4.11. Եթե վճարումն ուշացնելու համար տոկոսը ենթակա է վճարման կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին, ապա այն բաշխվում է Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի միջեւ 4.4 հոդվածով սահմանված ժամկետները գերազանցող ուշացման օրերին համամասնորեն՝ պահպանելով հետեւյալ ժամկետները՝

ա) Գործընկերոջ կողմից օգտագործված օրերի թիվը հաշվարկվում է 4.6 հոդվածում նշված ընդունելի վճարման պահանջագրի գրանցման օրվանից մինչեւ Հանձնաժողովին 4.8 հոդվածում նշված

պահանջագիրն ուղարկելու օրը, եւ Հանձնաժողովի կողմից 4.9 հոդվածում նշված տեղեկությունը տրամադրելու օրվանից մինչեւ 4.8 հոդվածում նշված՝ պահանջագրի հաջորդ ուղարկումը Հանձնաժողով: Վճարման ժամկետի կասեցման ցանկացած ժամանակահատված չի հաշվարկվում:

բ) Հանձնաժողովի կողմից օգտագործված օրերի թիվը հաշվարկվում է 4.8 հոդվածում նշված՝ պահանջագիրը Գործընկերոջ կողմից ուղարկվելու օրվան հաջորդող օրվանից մինչեւ վճարման օրը եւ ուղարկելու օրվանից մինչեւ Գործընկերոջը 4.9 հոդվածին համապատասխան տեղեկացնելու օրը:

4.12. Վերոնշյալ ընթացակարգով չնախատեսված ցանկացած հանգամանք լուծվում է Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի միջեւ համագործակցության ոգով՝ վերոնշյալ դրույթների անալոգիայով՝ միեւնույն ժամանակ հարգելով Գործընկերոջ պայմանագրային հարաբերությունները կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի հետ:

Նպատակահարմար լինելու դեպքում մի կողմը մյուս կողմի խնդրանքով համագործակցում է վճարման պահանջագրի գնահատման համար օգտակար տեղեկություններ տրամադրելու հարցում, նույնիսկ մինչեւ վճարման պահանջագրի պաշտոնական ուղարկումն առաջին կողմին կամ այն վերադարձնելն առաջին կողմի կողմից:

4.13. Գնման պայմանագիրը կամ դրամաշնորհի պայմանագիրը, որը որեւէ վճարում կատարելու համար հիմք չի հանդիսացել այն ստորագրելուց հետո երկու տարվա ընթացքում, ինքնաբերաբար դադարում է գործել, իսկ դրա ֆինանսավորումը չեղարկվում է՝ բացառությամբ դատարանում կամ արբիտրաժային մարմիններում վեճերի դեպքում:

Հոդված 5. Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչը

Կիրառումը

5.1. Ծրագրի նախահաշիվն այն փաստաթուղթն է, որով սահմանվում են իրականացման ենթակա միջոցառումների ծրագիրը եւ պահանջվող մարդկային ու նյութական ռեսուրսները, համապատասխան բյուջեն եւ տեխնիկական ու վարչական բնույթի մանրամասն կարգավորումները՝ սույն Ֆինանսական համաձայնագրի գործառնական իրականացման ժամկետի ընթացքում այդ գործառնական աշխատանքներն իրականացնելու համար:

Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացումն ապահովող ծրագրի նախահաշվում պետք է պահպանվեն ծրագրի նախահաշիվներին առնչվող եւ Հանձնաժողովի կողմից սահմանված ընթացակարգերը եւ ստանդարտ փաստաթղթերը, որոնք ուժի մեջ են տվյալ ծրագրի նախահաշիվն ընդունվելու պահին:

Ծրագրի նախահաշվով այդ գործառնական աշխատանքներն իրականացնող մարմինը կարող է լինել հենց Գործընկերոջ կենտրոնական կառավարությունը (կենտրոնական գործառնություններ) կամ հանրային իրավունքի կամ մասնավոր իրավունքի ոլորտի լիազորված՝ հանրային ծառայություն իրականացնող մարմինը (պետական լիազորված գործառնություններ) կամ բացառապես ՁեՀ-ի շրջանակներում՝ մասնավոր իրավունքի ոլորտի՝ հանրային ծառայություն չիրականացնող մարմինը՝ ծառայությունների մատուցման պայմանագրի հիման վրա (մասնավոր լիազորված գործառնություններ):

Ծրագրի նախահաշիվը պարունակում է կանխավճարային բաղադրիչ եւ կարող է պարունակել հատուկ հանձնառությունների բաղադրիչ:

Ծրագրի հատուկ հանձնառությունների բաղադրիչի համաձայն կիրառվում է 4-րդ հոդվածը:

Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի համաձայն՝ իրականացնող մարմինը կարող է, սահմանված շեմերին համապատասխան, գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգերն իրականացնել առանց Հանձնաժողովի՝ նախապես իրականացվող հսկողության կամ նախապես իրականացվող սահմանափակ հսկողությամբ եւ վճարումներ կատարել կատարողներին ու դրամաշնորհի շահառուներին, ինչպես նաեւ անմիջական աշխատանքի համատեքստում:

Անմիջական աշխատանքը վերաբերում է այն գործառնական աշխատանքներին, որոնք իրականացնող մարմինը կատարում է՝ անմիջականորեն օգտագործելով իր կողմից վարձված անձնակազմը եւ (կամ) առկա միջոցները (մեքենաներ, սարքավորում, այլ միջոցներ):

Իրականացնող մարմնի կողմից կատարված գործառնական ծախսերը կարող են թույլատրելի լինել ԵՄ ֆինանսավորման համար՝ ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի համաձայն: Այդ դեպքում դրանք թույլատրելի են ԵՄ ֆինանսավորման համար սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի կատարման ամբողջ ժամկետի ընթացքում, եթե ծախսերի թույլատրելիության ավելի վաղ ժամկետ սահմանված չէ Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածով: Գործառնական ծախսերն իրականացնող մարմնի այն ծախսերն են, որոնք առաջանում են իրականացմանն առնչվող խնդիրները կատարելիս եւ ներառում են տեղական անձնակազմը, կոմունալ ծառայությունները (օրինակ՝ ջուր, գազ եւ էլեկտրականություն), շենքերի վարձակալումը, սպառման առարկաները, պահպանումը, կարճաժամկետ գործուղումները եւ տրանսպորտային միջոցների վառելիքը: Դրանք չեն ներառում տրանսպորտային միջոցների կամ այլ սարքավորումների գնումները կամ շահագործման այլ աշխատանքներ: Նման սովորական գործառնական ծախսերը կարող են գանձվել կամ վճարվել իրականացնող մարմնի սեփական ընթացակարգերի համաձայն:

Տրամադրման ընթացակարգերը

5.2. Ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի համաձայն՝ իրականացնող մարմինը կարող է մասամբ կամ ամբողջությամբ իրականացնել գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհման ընթացակարգերը՝ իր սեփական ընթացակարգերի եւ ստանդարտ փաստաթղթերի համաձայն՝ պայմանով, որ Հանձնաժողովը նախապես ապացույց ձեռք բերի առ այն, որ Գործընկերոջ իրականացնող մարմինը՝

- ապահովում է գործուն եւ արդյունավետ ներքին հսկողության համակարգի գործունեությունը, եւ
- կիրառում է գնումների եւ (կամ) դրամաշնորհի համապատասխան կանոններ եւ ընթացակարգեր:

Եթե նման ապացույցներ ձեռք չեն բերվում, ապա գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհման եւ տրամադրման ընթացակարգերն իրականացվում են իրականացնող մարմնի կողմից՝ տվյալ ընթացակարգն սկսելու պահին ուժի մեջ գտնվող, Հանձնաժողովի կողմից սահմանված եւ հրապարակված ընթացակարգերին ու ստանդարտ փաստաթղթերին համապատասխան:

Նախապես իրականացվող (ex ante) հսկողությունը

5.3. Կանխավճարային բաղադրիչի համաձայն, եթե ծրագրի նախահաշվի տեխնիկական եւ վարչական համաձայնագրերով այլ բան նախատեսված չէ, ապա իրականացնող մարմինը Հանձնաժողովի նախնական հաստատմանն է ներկայացնում գնումների այն պայմանագրերի շնորհման վերաբերյալ որոշմանն առնչվող մրցույթի փաթեթներն ու հայտերը, որոնց արժեքը գերազանցում է 100 000 եվրոն, ինչպես նաեւ դրամաշնորհի այն պայմանագրերի շնորհման վերաբերյալ որոշումներին առնչվող դիմումների ու հայտերի մասով ուղեցույցը, որոնք համապատասխանում են

Հանձնաժողովի կողմից սահմանված եւ հրապարակված ընթացակարգերին ու ստանդարտ փաստաթղթերին:

Սույն Ընդհանուր պայմանների 1.6 հոդվածով սահմանված՝ փաստաթղթերը պահպանելու պարտավորությունից բացի՝ Գործընկերը նույն ժամանակահատվածում պահպանում է համապատասխան բոլոր ֆինանսական եւ պայմանագրային օժանդակ փաստաթղթերը:

Կառավարման հայտարարագիրը

5.4. Գործընկերն ամեն տարի՝ մինչեւ Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածով սահմանված օրը, Հանձնաժողով է ներկայացնում Գործընկերոջ կողմից ստորագրված, IV հավելվածում ներկայացված ձեւանմուշով կազմված կառավարման տարեկան հայտարարագիրը:

Այս դեպքում աուդիտի՝ միջազգայնորեն ընդունված ստանդարտներին համապատասխան իրականացված՝ կառավարման հայտարարագրի վերաբերյալ անկախ արտաքին աուդիտի եզրակացություն ներկայացնելը պարտադիր չէ, քանի որ այս գործողության աուդիտներն իրականացնում է Հանձնաժողովը: Այս աուդիտների միջոցով կստուգվի կառավարման հայտարարագրում տեղ գտած պնդումների ճշմարտացիությունը եւ դրանց հիմքում ընկած գործարքների օրինականությունն ու օրինաչափությունը:

Վճարումները

5.5. Բոլոր Կողմերի կողմից ծրագրի նախահաշիվը ստորագրվելուց հետո Հանձնաժողովը նախնական ֆինանսավորման առաջին վճարումը փոխանցում է 60 օրացուցային օրվա ընթացքում, եթե ծրագրի նախահաշիվը ֆինանսավորվում է ՁԵՀ-ի կողմից, եւ 30 օրացուցային օրվա ընթացքում, եթե այն ֆինանսավորվում է ԵՄ-ի բյուջեից:

Հանձնաժողովը կատարում է հետագա նախնական ֆինանսավորման վճարումները՝ վճարման պահանջագիրը եւ դրա հաշվետվություններն ստանալուց եւ հաստատելուց հետո՝ 60 օրացուցային օրվա ընթացքում:

Վճարումն ուշացնելու համար տոկոսը ենթակա է վճարման՝ կիրառելի Ֆինանսական կանոնակարգին համապատասխան: Վճարումները կատարելու ժամկետը կարող է կասեցվել Հանձնաժողովի կողմից՝ վերը նշված ժամանակահատվածում ցանկացած պահի տեղեկացնելով Գործընկերոջն այն մասին, որ վճարման պահանջագիրը չի կարող բավարարվել՝գումարը վճարման ենթակա չլինելու կամ համապատասխան օժանդակ փաստաթղթերը ներկայացված չլինելու պատճառով: Եթե Հանձնաժողովին հայտնի է դառնում այնպիսի տեղեկություն, որը կասկածի տակ է դնում վճարման պահանջագրում առկա ծախսերի թույլատրելիությունը, ապա Հանձնաժողովը կարող է կասեցնել վճարման ժամկետը հետագա ստուգման, այդ թվում՝ տեղում ստուգում իրականացնելու համար, որպեսզի նախքան վճարումը համոզվի, որ այդ ծախսն իսկապես թույլատրելի է: Գործընկերը հնարավորինս շուտ տեղեկացվում է կասեցման եւ դրա պատճառների մասին: Վճարման ժամկետը վերսկսվում է, երբ բացակայող օժանդակ փաստաթղթերը ներկայացվում են, կամ վճարման պահանջագիրը շտկվում է:

5.6. Հանձնաժողովը գումարը փոխանցում է Հանձնաժողովի կողմից ընդունված ֆինանսական հաստատությունում բացված բանկային հաշվին:

5.7. Գործընկերը երաշխավորում է, որ Հանձնաժողովի կողմից վճարված ֆինանսական միջոցները հնարավոր լինի նույնականացնել այդ բանկային հաշվում:

5.8. Անհրաժեշտության դեպքում եվրոյով կատարված փոխանցումները փոխարկվում են Գործընկերոջ ազգային արժույթով այն դեպքում, երբ վճարումները պետք է կատարվեն Գործընկերոջ կողմից՝ Գործընկերոջ

կողմից վճարումը կատարելու օրվա դրությամբ բանկում գործող փոխարժեքով:

Հոդված 6. Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախումբը

6.1. Ակտիվների համախումբ կառավարող Գործընկերը կարող է ընտրվել այդ ակտիվների համախմբին հատկացվող ԵՄ օժանդակության համար՝ պայմանով, որ Հանձնաժողովը նախապես ձեռք բերի ապացույցներ առ այն, որ Գործընկերոջ կառավարող անձը՝

- ապահովում է գործուն ու արդյունավետ ներքին հսկողության համակարգի գործունեությունը.
- կիրառում է այնպիսի հաշվապահական համակարգ, որով ապահովվում է ճշգրիտ, ամբողջական եւ վստահելի տեղեկությունները ժամանակին տրամադրելու հնարավորություն.
- ենթակա է անկախ արտաքին աուդիտի, որն իրականացվում է տվյալ կազմակերպությունից կամ անձից ֆունկցիոնալ առումով անկախ աուդիտի ծառայության կողմից՝ աուդիտի՝ միջազգայնորեն ընդունված ստանդարտներին համապատասխան.
- կիրառում է համապատասխան կանոններ եւ ընթացակարգեր՝ գնումների եւ դրամաշնորհների համար.
- ապահովում է ստացողների վերաբերյալ տեղեկությունների հետագա հրապարակում. եւ
- անձնական տվյալների պատշաճ պաշտպանություն:

Տրամադրման ընթացակարգերը

6.2. Ինչ վերաբերում է Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբին ԵՄ-ի կողմից տրամադրված օժանդակությանը, Գործընկերոջ տարածքում կառավարող մարմինն առաջադրանքներն իրականացնում է գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շնորհման համար իր սեփական ընթացակարգերին եւ ստանդարտ փաստաթղթերին համապատասխան կամ դոնորների կողմից համաձայնեցված ընթացակարգերին եւ ստանդարտ փաստաթղթերին համապատասխան:

Իրականացումը

6.3. Ինչ վերաբերում է Գործընկերոջ կողմից կառավարվող ակտիվների համախմբին ԵՄ-ի կողմից տրամադրված օժանդակությանը, սույն Ընդհանուր պայմաններում արդեն սահմանված իրավունքներից եւ պարտավորություններից բացի, Ֆինանսավորման համաձայնագրի V հավելվածում նշված լրացուցիչ կանոնները կիրառվում են Գործընկերոջ նկատմամբ՝ ակտիվների համախմբին ԵՄ-ի կողմից տրամադրված օժանդակությունն իրականացնելու համար:

Հոդված 7. Գործընկերոջ կողմից գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակումը

7.1. Գործընկերը պարտավորվում է յուրաքանչյուր գնման եւ դրամաշնորհի պայմանագրի համար, որի պատվիրատուն է նա՝ ըստ 5-րդ հոդվածում նշված՝ ծրագրի նախահաշվի կանխավճարային բաղադրիչի եւ 6-րդ հոդվածում նշված ակտիվների համախմբի, ամեն տարի իր կայքէջի հատուկ եւ հեշտ հասանելի մասում հրապարակել դրա բնույթը եւ նպատակը, կատարողի (կատարողների՝ համատեղ գործունեության (կոնսորցիումի)

դեպքում) կամ դրամաշնորհի շահառուի (դրամաշնորհի շահառուների՝ բազմաշահառու դրամաշնորհի դեպքում) անվանումը եւ գտնվելու վայրը, ինչպես նաեւ պայմանագրի գումարը:

Ֆիզիկական անձի գտնվելու վայրը Վիճակագրության համար տարածքային միավորների անվանացանկի (NUTS) 2-րդ մակարդակին համապատասխանող տարածքն է: Իրավաբանական անձի գտնվելու վայրը նրա հասցեն է:

Եթե այսպիսի հրապարակումը համացանցում հնարավոր չէ, ապա տեղեկությունները պետք է հրապարակվեն ցանկացած այլ հնարավոր եղանակով, այդ թվում՝ Գործընկերոջ պաշտոնական տեղեկագրում:

Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածով ամրագրվում է հրապարակման վայրի տեղը՝ համացանցում կամ այլ եղանակով. Հանձնաժողովի կայքէջի հատուկ մասում նշվում է, թե որտեղ է այն հրապարակված:

7.2. Առավել կարիքավոր ֆիզիկական անձանց տրվող կրթական աջակցությունն ու ուղղակի ֆինանսական աջակցությունը հրապարակվում են անանուն եւ հավաքական կերպով՝ ըստ ծախսերի կատեգորիայի:

Ֆիզիկական անձանց անունները փոխարինվում են «ֆիզիկական անձ»-ով՝ հրապարակումից երկու տարի հետո: Իրավաբանական անձի անվանումը, որը ներառում է այդ իրավաբանական անձի հետ առնչվող ֆիզիկական անձի անունը, համարվում է ֆիզիկական անձի անուն:

Ֆիզիկական անձանց անունների հրապարակման պահանջը չի գործում, եթե այդպիսի հրապարակումը նրանց հիմնարար իրավունքները խախտելու կամ առետրային շահերին վնասելու վտանգ է ներկայացնում:

Գործընկերը ֆիզիկական անձանց վերաբերյալ հրապարակման ենթակա տվյալների ցանկը առաջարկվող՝ հրապարակման պահանջը չգործելու դեպքերի հիմնավորման հետ ներկայացնում է Հանձնաժողով, որը պետք է նախապես հաստատի այդ ցանկը: Անհրաժեշտության դեպքում

Հանձնաժողովը լրացնում է ֆիզիկական անձի գտնվելու վայրը՝ NUTS-ի 2-րդ մակարդակին համապատասխան տարածքի սահմաններում:

7.3. Գնումների եւ դրամաշնորհի՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում կնքված (այսինքն՝ Գործընկերոջ եւ կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի կողմից ստորագրված) պայմանագրերի հրապարակումը տեղի է ունենում հաշվետվությունը Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածին համապատասխան ներկայացնելու օրվանից հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում:

7.4. Պայմանագրերի հրապարակման պահանջը կարող է չկատարվել, եթե այդպիսի հրապարակումը կատարողների կամ դրամաշնորհի շահառուների առեստրային շահերին վնասելու վտանգ է ներկայացնում: Գործընկերն այդպիսի հիմնավորումներով ցուցակ է ներկայացնում Հանձնաժողով, որը պետք է նախնական թույլտվություն տա հրապարակման պահանջը չկատարելուն:

7.5. Եթե Հանձնաժողովը 4-րդ հոդվածի համաձայն վճարումներ է կատարում կատարողներին կամ դրամաշնորհի շահառուներին, ապա ապահովում է գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակումը՝ իր կանոններին համապատասխան:

Հոդված 8. Ֆինանսական միջոցների գանձումը

8.1. Գործընկերը ձեռնարկում է ցանկացած համապատասխան միջոց՝ պատշաճորեն չվճարված ֆինանսական միջոցները գանձելու համար:

Պատշաճորեն չվճարված եւ Գործընկերոջ կողմից գանձված ֆինանսական միջոցները, գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգերի հիման վրա տրամադրված ֆինանսական երաշխիքներից ստացված գումարները, Գործընկերոջ կողմից նշանակված ֆինանսական տույժերից ստացված գումարները, ինչպես նաեւ Գործընկերոջը վճարման ենթակա վնասի փոխհատուցման գումարները վերադարձվում են Հանձնաժողովին:

- 8.2. Չսահմանափակելով Գործընկերոջ՝ պատշաճորեն չվճարված ֆինանսական միջոցները գանձելու՝ վերը նշված պարտավորությունը՝ Գործընկերը համաձայնում է, որ Հանձնաժողովը կարող է, կիրառելի Ֆինանսական կանոնակարգի եւ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի դրույթներին համապատասխան, պաշտոնապես սահմանել գումար, որը պատշաճորեն չի վճարվել 1-ին մասի համաձայն ֆինանսավորված գնումների պայմանագրերի եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի շրջանակներում, եւ Գործընկերոջ անունից սկսել դրա գանձման գործընթացը ցանկացած միջոցով, այդ թվում՝ կատարողից կամ դրամաշնորհի շահառուից գանձման ենթակա գումարն ուղղելով ԵՄ-ի նկատմամբ ունեցած իր որեւէ պահանջի մարմանը եւ իրավասու դատարանների միջոցով բռնագանձելով:
- 8.3. Այդ նպատակով Գործընկերը Հանձնաժողովին տրամադրում է անհրաժեշտ բոլոր փաստաթղթերն ու տեղեկությունները: Սույնով Գործընկերը լիազորում է Հանձնաժողովին իրականացնել գանձումը՝ մասնավորապես այն կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի գրավն իրացնելով, որի համար Գործընկերը պատվիրատու է, կամ գանձման ենթակա ֆինանսական միջոցներն ուղղելով Գործընկերոջ՝ որպես պատվիրատուի կողմից կատարողին կամ դրամաշնորհի շահառուին վճարման ենթակա եւ ԵՄ-ի կողմից սույն կամ այլ Ֆինանսավորման համաձայնագրով ֆինանսավորվող գումարներին կամ իրավասու դատարանների միջոցով բռնագանձելով:
- 8.4. Հանձնաժողովը Գործընկերոջը տեղեկացնում է, որ գանձման վարույթ է հարուցվել (այդ թվում՝ անհրաժեշտության դեպքում՝ ազգային դատարանում):
- 8.5. Եթե Գործընկերն այն անձի շահառուն է, որի հետ Հանձնաժողովն օժանդակության համաձայնագիր է կնքել, ապա Հանձնաժողովը կարող է Գործընկերոջից գանձել այն ֆինանսական միջոցները, որոնք վճարման ենթակա են այդ անձին, բայց որոնք այդ անձն ինքնուրույն ի վիճակի չի եղել գանձելու:

Հոդված 9. Գնումների եւ դրամաշնորհի պայմանագրերի համաձայն ներկայացվող ֆինանսական պահանջները

Գործընկերը պարտավորվում է Հանձնաժողովի հետ խորհրդակցել՝ նախքան կատարողի կամ դրամաշնորհի շահառուի կողմից ներկայացված եւ Գործընկերոջ կողմից ամբողջությամբ կամ մասամբ հիմնավորված համարվող փոխհատուցման պահանջի վերաբերյալ ցանկացած որոշում կայացնելը: Ֆինանսական հետեւանքների համար պատասխանատվությունը կարող է կրել միայն ԵՄ-ն, եթե միայն Հանձնաժողովը տվել է իր նախնական թույլտվությունը: Այդպիսի նախնական թույլտվությունն անհրաժեշտ է նաեւ այն ֆինանսական միջոցների ցանկացած օգտագործման համար, որոնց մասով սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի ներքո պարտավորություն է ստանձնվել պայմանագրերի կամ համաձայնագրերի հետ կապված վեճերից բխող ծախսերը ծածկելու առնչությամբ:

Հոդված 10. Գերաժախսերը եւ դրանց ֆինանսավորման եղանակները

- 10.1. Գործընկերոջ կողմից իրականացվող աշխատանքների բյուջեի հոդվածների գծով առանձին գերաժախսերը ծածկվում են ընդհանուր բյուջեում միջոցների վերաբաշխմամբ՝ սույն Ընդհանուր պայմանների 25-րդ հոդվածին համապատասխան:
- 10.2. Գործընկերոջ կողմից իրականացվող աշխատանքների համար նախատեսված գումարի գերաժախսի վտանգի առկայության դեպքում Գործընկերն անմիջապես տեղեկացնում է Հանձնաժողովին եւ հայցում վերջինիս նախնական թույլտվությունը՝ գերաժախսը ծածկելու համար ծրագրվող ուղղիչ աշխատանքների վերաբերյալ՝ առաջարկելով կրճատել աշխատանքները կամ ներգրավել սեփական կամ այլ՝ ոչ ԵՄ միջոցներ:
- 10.3. Եթե աշխատանքները չեն կարող կրճատվել, կամ եթե գերաժախսը չի կարող ծածկվել Գործընկերոջ սեփական կամ այլ միջոցներով, ապա

Հանձնաժողովը կարող է Գործընկերոջ կողմից պատշաճ հիմնավորված պահանջի հիման վրա ԵՄ-ի միջոցներից լրացուցիչ ֆինանսավորում տրամադրելու մասին որոշում կայացնել: Եթե Հանձնաժողովը նման որոշում է կայացնում, ապա լրացուցիչ ծախսերը, չհակասելով ԵՄ համապատասխան կանոններին եւ ընթացակարգերին, ֆինանսավորվում են Հանձնաժողովի կողմից սահմանվելիք լրացուցիչ ֆինանսական օժանդակության տրամադրման միջոցով: Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրը համապատասխանաբար փոփոխվում է:

Մաս 2. Բյուջետային աջակցության նկատմամբ կիրառվող դրույթներ

Հոդված 11. Քաղաքականության մշակման հարցերով երկխոսությունը

Գործընկերը եւ ԵՄ-ն պարտավորվում են սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացման վերաբերյալ համապատասխան մակարդակով կանոնավոր կառուցողական երկխոսություն իրականացնել:

Եթե Գործընկերն ԱԿԽ երկրների խմբից է, եւ սույն գործողությունը ֆինանսավորվում է ԶԵՀ-ի կողմից՝ Հատուկ պայմանների 1.1 հոդվածի համաձայն, ապա այդ երկխոսությունը կարող է ԱԿԽ-ԵՀ գործընկերության համաձայնագրի 8-րդ հոդվածով նախատեսված ավելի ընդգրկուն քաղաքական երկխոսության մաս կազմել:

Հոդված 12. Պայմանների համապատասխանության ստուգումը եւ հատկացումները

12.1. Հանձնաժողովն I հավելվածով (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ) սահմանված կարգով ստուգում է բյուջետային աջակցության բաղադրիչի տրանշների վճարման պայմանների համապատասխանությունը:

Եթե Հանձնաժողովը հանգում է այն եզրակացության, որ վճարման պայմանները չեն բավարարվում, ապա այն, առանց անհարկի ուշացումների, Գործընկերոջը տեղեկացնում է այդ մասին:

12.2. Գործընկերոջ կողմից ներկայացված հատկացումների պահանջագրերը թույլատրելի են ԵՄ-ի ֆինանսավորման համար, եթե դրանք համապատասխանում են I հավելվածով (Տեխնիկական եւ վարչական դրույթներ) սահմանված դրույթներին, եւ եթե դրանք ներկայացվում են գործառնական իրականացման ժամկետում:

12.3. Գործընկերը բյուջետային աջակցության բաղադրիչի բոլոր հատկացումների դեպքում արտարժույթի փոխանակման վերաբերյալ իր ազգային կարգավորումները կիրառում է ոչ խտրական ձևով:

Հոդված 13. Բյուջետային աջակցության թափանցիկությունը

Սույնով Գործընկերը համաձայնում է, որ Հանձնաժողովը հրապարակի, այդ թվում՝ էլեկտրոնային եղանակով, սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրը եւ դրա ցանկացած փոփոխություն, ինչպես նաեւ բյուջետային աջակցության վերաբերյալ այն հիմնական տեղեկությունները, որոնք Հանձնաժողովը նպատակահարմար է համարում: Այդպիսի հրապարակումը չի պարունակում որեւէ տվյալ, որով խախտվում են անձնական տվյալների պաշտպանության նկատմամբ կիրառվող ԵՄ օրենքները:

Հոդված 14. Բյուջետային աջակցության գանձումը

Բյուջետային աջակցության բոլոր հատկացումները կամ դրանց մի մասը կարող են գանձվել Հանձնաժողովի կողմից՝ պատշաճորեն հաշվի առնելով համաչափության սկզբունքը, եթե Հանձնաժողովը պարզում է, որ վճարումը նպատակին չի ծառայել Գործընկերոջ կողմից թույլ տրված լուրջ օրինախախտման պատճառով, մասնավորապես, եթե Գործընկերը ներկայացրել է ոչ հավաստի կամ ոչ ճշգրիտ տեղեկություններ, կամ եթե առկա է կոռուպցիա կամ խարդախություն:

Մաս 3. Սույն գործողության նկատմամբ ամբողջությամբ՝ կառավարման ձեւից անկախ կիրառելի դրույթներ

Հոդված 15. Կատարման ժամկետը եւ պայմանագիր կնքելու վերջնաժամկետը

15.1. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի կատարման ժամանակահատվածը ներառում է երկու ժամկետ՝

- գործառնական իրականացման ժամկետ, երբ կատարվում են գործողության գործառնական աշխատանքները: Այս ժամկետն սկսվում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելուն պես կամ Հատուկ պայմաններով սահմանված ամսաթվին եւ ավարտվում է փակման ժամկետի մեկնարկով:
- փակման ժամկետ, որի ընթացքում իրականացվում են վերջնական աուդիտ եւ գնահատում, իսկ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացման պայմանագրերը եւ ծրագրի նախահաշիվը տեխնիկապես եւ ֆինանսապես համարվում են կատարված: Այս ժամկետի տեւողությունը սահմանված է Հատուկ պայմանների 2.3 հոդվածով: Այն սկսում է գործառնական իրականացման ժամկետի ավարտից հետո: Այն սկսում է գործառնական իրականացման ժամկետի ավարտից հետո:

Այս ժամկետներն արտացոլվում են սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացման ընթացքում Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի կողմից կնքման ենթակա համաձայնագրերում՝ մասնավորապես օժանդակության համաձայնագրերում եւ գնումների ու դրամաշնորհի պայմանագրերում:

15.2. Գործառնական աշխատանքներին վերաբերող ծախսերը թույլատրելի են ԵՄ-ի ֆինանսավորման համար միայն այն դեպքում, եթե դրանք կատարվել են գործառնական իրականացման ժամկետի ընթացքում. այն ծախսերը, որոնք

կատարվել են սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ուժի մեջ մտնելուց առաջ, թույլատրելի չեն ԵՄ-ի ֆինանսավորման համար, եթե Հատուկ պայմանների 6-րդ հոդվածով այլ բան նախատեսված չէ: Վերջնական աուդիտների եւ գնահատման, փակման աշխատանքների եւ 5.1 հոդվածում նշված գործառնական ծախսերի հետ կապված ծախսերը թույլատրելի են մինչեւ փակման ժամկետի ավարտը:

15.3. ԵՄ օժանդակությունից հետո առաջացած գումարային մնացորդն ինքնաբերաբար չեղարկվում է ոչ ուշ, քան կատարման ժամկետի ավարտից վեց ամիս հետո:

15.4. Բացառիկ եւ պատշաճ հիմնավորված դեպքերում կարող է ներկայացվել գործառնական իրականացման ժամկետի կամ փակման ժամկետի, ինչպես նաեւ համապատասխանաբար կատարման ժամկետի երկարաձգման մասին պահանջ: Համաձայնության գալու դեպքում Ֆինանսավորման համաձայնագիրը համապատասխանաբար փոփոխվում է:

15.5. Սույն Ընդհանուր պայմանների 2-րդ հոդվածը կիրառվում է Հանձնաժողովի՝ որպես պատվիրատուի կողմից կնքված գնումների պայմանագրերի, դրամաշնորհի պայմանագրերի եւ օժանդակության համաձայնագրերի նկատմամբ՝ բացառությամբ 2.1 հոդվածի վերջին ենթապարբերության:

Հոդված 16. Հանձնաժողովի, Խարդախության դեմ պայքարի եվրոպական գրասենյակի (ԽՊԵԳ) եւ Աուդիտորների եվրոպական դատարանի կողմից իրականացվող վերահսկողությունն ու ստուգումները

16.1. Գործընկերն օժանդակում եւ աջակցում է այն վերահսկողությանը եւ ստուգումներին, որոնք իրականացվում են Հանձնաժողովի, ԽՊԵԳ-ի եւ Աուդիտորների եվրոպական դատարանի կողմից՝ նրանց խնդրանքով:

Գործընկերը համաձայնում է, որ Հանձնաժողովը, ԽՊԵԳ-ը եւ Աուդիտորների եվրոպական դատարանն իրականացնեն փաստաթղթային եւ տեղում ստուգումներ առ այն, թե ինչպես է օգտագործվել սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի ներքո իրականացվող աշխատանքների համար ԵՄ-ի տրամադրած ֆինանսավորումը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում նաեւ համալիր աուդիտ՝ հաշվարկները հիմնավորող օժանդակ փաստաթղթերի եւ հաշվապահական հաշվառման փաստաթղթերի ու աշխատանքների ֆինանսավորմանն առնչվող ցանկացած այլ փաստաթղթի հիման վրա՝ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության ամբողջ ընթացքում եւ կատարման ժամկետի ավարտից հետո՝ հինգ տարվա ընթացքում:

16.2. Գործընկերը նաեւ համաձայնում է, որ ԽՊԵԳ-ը, ԵՄ իրավունքով սահմանված ընթացակարգերին համապատասխան, իրականացնի տեղում ստուգումներ եւ վերահսկողություն՝ ԵՄ ֆինանսական շահերը խարդախությունից եւ այլ օրինախախտումներից պաշտպանելու համար:

Այդ նպատակով Գործընկերը պարտավորվում է Հանձնաժողովի, ԽՊԵԳ-ի եւ Աուդիտորների եվրոպական դատարանի պաշտոնատար անձանց եւ նրանց լիազորված գործակալների համար հասանելի դարձնել այն տարածքներն ու շինությունները, որտեղ իրականացվում են սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրով ֆինանսավորվող գործողությունները՝ ներառյալ նրանց համակարգչային համակարգերը եւ այդ գործողությունների տեխնիկական ու ֆինանսական կառավարմանն առնչվող ցանկացած այլ փաստաթուղթ եւ համակարգիչ մուտքագրված տվյալ, ինչպես նաեւ ձեռնարկել նրանց աշխատանքին օժանդակելու համար անհրաժեշտ բոլոր միջոցները: Հանձնաժողովի, ԽՊԵԳ-ի եւ Աուդիտորների եվրոպական դատարանի լիազորված գործակալների համար հասանելիությունն ապահովվում է երրորդ կողմերից խիստ գաղտնիության պայմաններով՝ չսահմանափակելով հանրային իրավունքից բխող՝ նրանց նկատմամբ կիրառվող պարտավորությունները: Փաստաթղթերը պետք է լինեն

հասանելի եւ ներկայացվեն այնպես, որ դրանց ստուգումը հեշտ լինի իրականացնել, իսկ Գործընկերը պարտավոր է տեղեկացնել Հանձնաժողովին, ԽՊԵԳ-ին կամ Աուդիտորների եվրոպական դատարանին դրանց պահման ստույգ վայրի մասին:

16.3. Վերոնշյալ ստուգումներն ու աուդիտները կիրառվում են նաեւ կատարողների, դրամաշնորհի շահառուների, օժանդակության համաձայնագրեր ստորագրած կազմակերպությունների նկատմամբ եւ ԵՄ-ից ֆինանսավորում ստացած ենթակատարողների նկատմամբ:

16.4. Գործընկերը տեղեկացվում է Հանձնաժողովի, ԽՊԵԳ-ի կամ Աուդիտորների եվրոպական դատարանի կողմից նշանակված գործակալների կողմից տեղում իրականացվող ստուգումների մասին:

Հոդված 17. Գործընկերոջ խնդիրները՝ օրինախախտումների, խարդախության եւ կոռուպցիայի դեմ պայքարում

17.1. Գործընկերն անհապաղ տեղեկացնում է Հանձնաժողովին իր ուշադրությանը ներկայացված ցանկացած խնդրի մասին, որն օրինախախտման, խարդախության կամ կոռուպցիայի վերաբերյալ կասկած է հարուցում, եւ դրանք կարգավորելու ուղղությամբ ձեռնարկված կամ նախատեսված ցանկացած միջոցի մասին:

17.2. Գործընկերն ապահովում եւ պարբերաբար ստուգում է, որ բյուջեի միջոցներով ֆինանսավորվող գործողությունները կատարվեն արդյունավետորեն եւ ճիշտ իրականացվեն: Այն համապատասխան միջոցներ է ձեռնարկում օրինախախտումներն ու խարդախությունը կանխելու, հայտնաբերելու եւ վերացնելու եւ հարկ եղած դեպքում՝ քրեական հետապնդում հարուցելու եւ անհարկի վճարված միջոցները գանձելու նպատակով:

«Օրինախախտում» նշանակում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի, կատարման պայմանագրերի եւ ծրագրի նախահաշվի կամ ԵՄ իրավունքի ցանկացած խախտում, որն այնպիսի անձի գործողության կամ անգործության հետեւանք է, որը վնաս է հասցնում կամ կարող է վնաս հասցնել ԵՄ-ի ֆինանսական միջոցներին՝ ԵՄ եկամտի նվազեցման կամ կորստի կամ չհիմնավորված ծախսային հոդվածի միջոցով:

«Խարդախություն» նշանակում է դիտավորությամբ կատարված ցանկացած գործողություն կամ անգործություն, որը վերաբերում է՝

- կեղծ, սխալ կամ ոչ ամբողջական հաշվետվություններ կամ փաստաթղթեր օգտագործելուն կամ ներկայացնելուն, ինչը հանգեցնում է ԵՄ-ի կամ ԶԵՀ-ի ընդհանուր բյուջեից միջոցների յուրացմանը կամ ապօրինի պահմանը.
- որոշակի պարտավորության խախտմամբ տեղեկություններ չբացահայտելուն, ինչը կարող է հանգեցնել նույն հետեւանքներին.
- այդ միջոցների ոչ պատշաճ օգտագործմանը ոչ այն նպատակներով, որոնց համար դրանք ի սկզբանե տրամադրվել են:

17.3. Գործընկերը պարտավորվում է ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ կանխելու, հայտնաբերելու եւ պատժելու Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացման ընթացքում ակտիվ կամ պասիվ կոռուպցիայի ցանկացած դրսեւորում:

«Պասիվ կոռուպցիա» նշանակում է միտումնավոր գործողություն որեւէ պաշտոնատար անձի կողմից, որն անմիջականորեն կամ միջնորդի միջոցով պահանջում կամ ստանում է ցանկացած տեսակի առավելություն՝ իր կամ երրորդ կողմի համար, կամ ընդունում է այդպիսի առավելության խոստում՝ իր պարտականությունների շրջանակում կամ գործառույթները կատարելիս իր պաշտոնեական պարտականությունների խախտմամբ որեւէ գործողություն կատարելու կամ կատարելուց ձեռնպահ մնալու համար, ինչի

հետեւանքով վնաս է հասցվել կամ վնաս կհասցվի ԵՄ-ի ֆինանսական շահերին:

«Ակտիվ կոռուպցիա» նշանակում է միտումնավոր գործողություն ցանկացած անձի կողմից, որն անմիջականորեն կամ միջնորդի միջոցով որեւէ պաշտոնատար անձի խոստանում է կամ տալիս է ցանկացած տեսակի առավելություն՝ իր կամ երրորդ անձի համար՝ իր պարտականությունների շրջանակում կամ իր գործառույթները կատարելիս պաշտոնեական պարտականությունների խախտմամբ որեւէ գործողություն կատարելու կամ կատարելուց ձեռնպահ մնալու համար, ինչի հետեւանքով վնաս է հասցվել կամ վնաս կհասցվի ԵՄ-ի ֆինանսական շահերին:

17.4. Եթե Գործընկերը չի ձեռնարկում խարդախությունը, օրինախախտումները եւ կոռուպցիան կանխելու համապատասխան միջոցներ, ապա Հանձնաժողովը կարող է ընդունել նախազգուշական միջոցներ՝ ներառյալ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության կասեցումը:

Հոդված 18. Վճարումների կասեցումը

18.1. Չսահմանափակելով համապատասխանաբար 26-րդ եւ 27-րդ հոդվածների համաձայն սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության կասեցումը կամ դադարեցումը՝ Հանձնաժողովը կարող է մասամբ կամ ամբողջությամբ կասեցնել վճարումները, եթե՝

ա) Հանձնաժողովը, իր կողմից ստացված տեղեկությունների հիման վրա, պարզել է կամ լուրջ կասկածներ ունի եւ պետք է ստուգի, թե արդյոք Գործընկերը թույլ է տվել էական սխալներ, օրինախախտումներ կամ խարդախություն գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգում կամ գործողությունն իրականացնելիս, կամ արդյոք Գործընկերը չի կատարել սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրով սահմանված իր պարտավորությունները՝ ներառյալ Հաղորդակցման եւ

տեսանելիության ծրագրի իրականացմանն առնչվող պարտավորությունները.

- բ) Հանձնաժողովը, իր կողմից ստացված տեղեկությունների հիման վրա, պարզել է կամ լուրջ կասկածներ ունի եւ պետք է ստուգի, թե արդյոք Գործընկերը թույլ է տվել համակարգային կամ պարբերաբար կրկնվող սխալներ, օրինախախտումներ, խարդախություն կամ այս կամ այլ Ֆինանսավորման համաձայնագրերով սահմանված պարտավորությունների խախտում, եթե այդ սխալները, օրինախախտումները, խարդախությունը կամ պարտավորությունների խախտումը նյութական ազդեցություն ունեն սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացման վրա կամ կասկածի տակ են դնում Գործընկեր երկրի ներքին հսկողության համակարգի հուսալիությունը կամ հիմքում ընկած ծախսերի օրինականությունն ու օրինաչափությունը.
- գ) Հանձնաժողովը կասկածում է, որ Գործընկերը թույլ է տվել էական սխալներ, օրինախախտումներ, խարդախություն կամ պարտավորությունների խախտում գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգում կամ գործողություններ իրականացնելիս, եւ պետք է ստուգի, թե արդյոք դրանք տեղի են ունեցել.
- դ) անհրաժեշտ է կանխել ԵՄ-ի ֆինանսական շահերին սպառնացող էական վնասը:

18.2. Հանձնաժողովն անհապաղ տեղեկացնում է Գործընկերոջը վճարումների կասեցման եւ այդ կասեցման պատճառների մասին:

18.3. Վճարումների կասեցման հետեւանքով կասեցվում են ուսումնասիրման փուլում գտնվող ցանկացած վճարման պահանջագրի համար վճարումներ կատարելու ժամկետները:

18.4. Վճարումները վերսկսելու համար Գործընկերը ջանքեր է գործադրում կասեցման համար հիմք դարձած հանգամանքները հնարավորինս շուտ վերացնելու ուղղությամբ եւ տեղեկացնում է Հանձնաժողովին այդ կապակցությամբ գրանցված ցանկացած առաջընթացի մասին: Այն պահից սկսած, երբ Հանձնաժողովը համարում է, որ վճարումները վերսկսելու պայմանները բավարարվել են, Գործընկերոջը տեղեկացնում է այդ մասին:

Հոդված 19. Հանձնաժողովի կողմից գանձված ֆինանսական միջոցների հատկացումը գործողությանը

Եթե գործողությունների ծրագիրը ֆինանսավորվում է ԶԵՀ-ի շրջանակներում, ապա պատշաճորեն չվճարված եւ Հանձնաժողովի կողմից գանձված գումարները, գնումների եւ դրամաշնորհի տրամադրման ընթացակարգի հիման վրա ֆինանսական միջոցների գրավի իրացումից ստացված գումարները, կիրառված ֆինանսական տույժերից ստացված գումարները, ինչպես նաեւ վնասի դիմաց Հանձնաժողովին փոխհատուցված գումարները հատկացվում են այս գործողությանը:

Հոդված 20. Հիմնադրման եւ բնակության իրավունքը

20.1. Գնման պայմանագրի դրամաշնորհի պայմանագրի կամ օժանդակության համաձայնագրի բնույթով հիմնավորված լինելու դեպքում Գործընկերն աշխատանքների կատարման, մատակարարման կամ ծառայությունների մատուցման պայմանագրերի կնքման համար մրցույթին մասնակցող կամ համապատասխան հայտերը ներկայացնելու հրավեր ստացած ֆիզիկական ու իրավաբանական անձանց եւ այն կազմակերպություններին, որոնցից ակնկալվում է օժանդակության համաձայնագրի ստորագրում, ժամանակավորապես տրամադրում է Գործընկերոջ տարածքում (տարածքներում) հիմնադրման եւ բնակության իրավունք: Այս իրավունքը վավեր է պայմանագիրը շնորհելուց հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում:

20.2. Գործընկերը գնում կատարողներին, դրամաշնորհի շահառուներին, օժանդակության համաձայնագրեր ստորագրած կազմակերպություններին եւ այն ֆիզիկական անձանց, որոնց ծառայությունները պահանջվում են սույն գործողության կատարման համար, եւ նրանց ընտանիքի անդամներին նույնպես վերապահում է գործողության իրականացման ընթացքում համանման իրավունքներ:

Հոդված 21. Հարկային եւ մաքսային դրույթներն ու արտարժույթի փոխանակման կարգավորումը

21.1. Գործընկերը ԵՄ-ի կողմից ֆինանսավորվող գնումների պայմանագրերի, դրամաշնորհի պայմանագրերի եւ օժանդակության համաձայնագրերի նկատմամբ կիրառում է հարկային ու մաքսային առավել բարենպաստ ռեժիմները, որոնք կիրառվում են այն պետությունների կամ զարգացման միջազգային կազմակերպությունների նկատմամբ, որոնց հետ այդ երկիրն ունի հարաբերություններ:

Այն դեպքում, երբ Գործընկերն ԱԿԽ պետություն է, հաշվի չեն առնվում վերջինիս կողմից մյուս ԱԿԽ պետությունների կամ այլ զարգացող երկրների նկատմամբ կիրառվող պայմանավորվածությունները՝ «առավել բարենպաստ պետական ռեժիմը» սահմանելու նպատակով:

21.2. Այն դեպքում, երբ կիրառվում է Շրջանակային համաձայնագիր, որը ներառում է առարկայի վերաբերյալ ավելի մանրամասն դրույթներ, նշված դրույթները նույնպես կիրառվում են:

Հոդված 22. Գաղտնիությունը

22.1. Գործընկերը համաձայնում է, որ այն կազմակերպությունում պահվող իր փաստաթղթերը եւ տվյալները, որի հետ Գործընկերը դրանց առնչությամբ

գտնվում է պայմանագրային հարաբերությունների մեջ, այդ կազմակերպության կողմից ուղարկվեն Հանձնաժողով՝ բացառապես այս կամ այլ Ֆինանսավորման համաձայնագիր իրականացնելու նպատակով: Հանձնաժողովը հարգում է Գործընկերոջ եւ այդ կազմակերպության միջեւ ձեռք բերված՝ գաղտնիության մասով բոլոր պայմանավորվածությունները:

22.2. Չսահմանափակելով սույն Ընդհանուր պայմանների 16-րդ հոդվածը՝ Գործընկերը եւ Հանձնաժողովը պահպանում են անմիջապես սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացմանն առնչվող եւ որպես գաղտնի դասակարգված ցանկացած փաստաթղթի, տեղեկության կամ այլ նյութի գաղտնիությունը:

22.3. Կողմերն ստանում են միմյանց նախնական գրավոր համաձայնությունը՝ նախքան այդպիսի տեղեկությունները հրապարակայնորեն բացահայտելը:

22.4. Կողմերը պարտավորվում են կատարման ժամկետի ավարտից հետո հինգ տարի պահպանել գաղտնիությունը:

22.5. Գործընկերը պետք է նաեւ կատարի 1.7-րդ հոդվածով նախատեսված պարտավորությունները, եթե Հանձնաժողովը Գործընկերոջը տրամադրում է անձնական տվյալներ, օրինակ՝ Հանձնաժողովի կողմից կարգավորվող ընթացակարգերի եւ պայմանագրերի շրջանակներում:

Հոդված 23. Ուսումնասիրությունների օգտագործումը

Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի շրջանակներում ֆինանսավորվող ցանկացած ուսումնասիրությանն առնչվող պայմանագիր ներառում է ուսումնասիրությունն օգտագործելու, այն հրապարակելու կամ երրորդ անձանց բացահայտելու՝ Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի իրավունքը:

Հոդված 24. Գործընկերոջ եւ Հանձնաժողովի միջեւ խորհրդակցությունը

24.1. Գործընկերը եւ Հանձնաժողովը խորհրդակցում են միմյանց հետ՝ նախքան սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացման կամ մեկնաբանման հետ կապված որեւէ վեճի առնչությամբ հետագա գործողություն ձեռնարկելը՝ սույն Ընդհանուր պայմանների 28-րդ հոդվածի համաձայն:

24.2. Այն դեպքում, երբ Հանձնաժողովը տեղեկանում է, որ Ֆինանսավորման համաձայնագրի կառավարման հետ կապված ընթացակարգերն իրականացնելիս ի հայտ են եկել խնդիրներ, իրավիճակը շտկելու համար այն Գործընկերոջ հետ հաստատում է բոլոր անհրաժեշտ կապերը եւ ձեռնարկում ցանկացած անհրաժեշտ քայլ:

24.3. Խորհրդակցության արդյունքում սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրը կարող է փոփոխվել, դրա գործողությունը՝ կասեցվել կամ դադարեցվել:

24.4. Հանձնաժողովը պարբերաբար տեղեկացնում է Գործընկերոջն ի հավելվածում ներկայացված այն գործողությունների իրականացման մասին, որոնց վրա չեն տարածվում սույն Ընդհանուր պայմանների 1-ին եւ 2-րդ մասերի դրույթները:

Հոդված 25. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի փոփոխումը

25.1. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի ցանկացած փոփոխություն, այդ թվում՝ նամակների փոխանակումը, կատարվում է գրավոր:

25.2. Եթե փոփոխություն կատարելու մասին դիմումը ներկայացվում է Գործընկերոջ կողմից, ապա վերջինս այդ դիմումը Հանձնաժողով է ներկայացնում փոփոխությունն ուժի մեջ մտնելու նախատեսվող ժամկետից առնվազն երեք ամիս առաջ՝ բացառությամբ Գործընկերոջ կողմից պատշաճ հիմնավորված եւ Հանձնաժողովի կողմից ընդունված դեպքերի:

Գործողության նպատակների ճշգրտման եւ (կամ) ԵՄ օժանդակության չափի ավելացման բացառիկ դեպքերում այդ դիմումը ներկայացվում է փոփոխությունն ուժի մեջ մտնելու նախատեսվող ժամկետից առնվազն վեց ամիս առաջ:

25.3. Եթե ճշգրտումն էականորեն չի ազդում սույն Ընդհանուր պայմանների 1-ին մասի համաձայն իրականացված աշխատանքների նպատակների վրա, եւ եթե այն վերաբերում է այնպիսի մանրամասների, որոնք չեն ազդում ընդունված տեխնիկական լուծման վրա, եւ եթե այն չի ներառում միջոցների վերահատկացում, կամ եթե այն վերաբերում է միջոցների վերահատկացմանը՝ չնախատեսված ծախսերը ծածկելու համար նախատեսված պահուստային միջոցների գումարին համարժեք գումարի չափով, ապա Գործընկերը հնարավորինս շուտ տեղեկացնում է Հանձնաժողովին ճշգրտման մասին, ներկայացնում է իր գրավոր հիմնավորումը եւ կարող է կիրառել այդ ճշգրտումը:

25.4. Գործողության չնախատեսված ծախսերը ծածկելու համար նախատեսված պահուստային միջոցներն օգտագործվում են Հանձնաժողովի նախնական գրավոր համաձայնությամբ:

25.5. Այն դեպքում, երբ Հանձնաժողովը համարում է, որ Գործընկերն այլեւս բավարար չափով չի կատարում սույն Ընդհանուր պայմանների 1.1 հոդվածի համաձայն իրեն վերապահված խնդիրները, եւ չսահմանափակելով սույն Ընդհանուր պայմանների 26-րդ եւ 27-րդ հոդվածները՝ Հանձնաժողովը կարող է որոշում կայացնել Գործընկերոջը վերապահված խնդիրները չեղարկելու մասին, որպեսզի շարունակի Գործընկերոջ անունից աշխատանքների իրականացումը՝ վերջինիս այդ մասին գրավոր տեղեկացնելուց հետո:

Հոդված 26. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության կասեցումը

26.1. Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողությունը կարող է կասեցվել հետևյալ դեպքերում՝

- Հանձնաժողովը կարող է կասեցնել սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացումը, եթե Գործընկերը խախտում է սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրով նախատեսված որեւէ պարտավորություն.
- Հանձնաժողովը կարող է կասեցնել սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացումը, եթե Գործընկերը խախտում է սույն Ընդհանուր պայմանների 1-ին, 4-րդ, 5-րդ եւ 6-րդ հոդվածներում նշված ընթացակարգերով եւ ստանդարտ փաստաթղթերով սահմանված որեւէ պարտավորություն.
- Հանձնաժողովը կարող է կասեցնել սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողությունը, եթե Գործընկերը խախտում է մարդու իրավունքներին, ժողովրդավարության սկզբունքներին եւ իրավունքի գերակայության նկատմամբ հարգանքին առնչվող որեւէ պարտավորություն, կամ եթե Գործընկերը մեղավոր է ճանաչվել պաշտոնեական լիազորությունները ոչ պատշաճ կատարելու համար, ինչն ապացուցված է ցանկացած հիմնավորված միջոցով: Պաշտոնեական լիազորությունների ոչ պատշաճ կատարում է համարվում ստորեւ նշվածներից որեւէ մեկը՝
  - կիրառելի օրենքների կամ կանոնակարգերի կամ այն մասնագիտության էթիկայի կանոնների խախտում, որ տվյալ անձը կամ մարմինն ունի, կամ
  - տվյալ անձի կամ մարմնի կողմից դրսեւորած ցանկացած սխալ վարքագիծ, որն ազդում է նրա մասնագիտական հեղինակության

վրա, եթե այդպիսի վարքագիծը ենթադրում է ոչ օրինական արարքի մտադրություն կամ կոպիտ անփութություն:

- սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողությունը կարող է կասեցվել ստորեւ սահմանված ֆորսմաժորային իրավիճակներում: «Ֆորս-մաժոր» նշանակում է կողմերի հսկողությունից դուրս գտնվող ցանկացած անկանխատեսելի եւ բացառիկ իրավիճակ կամ իրադարձություն, որը խոչընդոտում է նրանցից որեւէ մեկի կողմից որեւէ պարտավորության կատարում, որը չի կարող վերագրվել նրանց կողմից (կամ նրանց կատարողների, գործակալների կամ աշխատողների կողմից) թույլ տրվող սխալին կամ անփութությանը, եւ որն անհաղթահարելի է նույնիսկ պատշաճ զգուշավորություն դրսևորելու դեպքում: Սարքավորումների կամ նյութերի թերությունները կամ դրանք օգտագործման համար հասանելի դարձնելու հետ կապված ուշացումները, աշխատանքային վեճերը, գործադուլները կամ ֆինանսական դժվարությունները չեն կարող վկայակոչվել որպես ֆորսմաժորային իրավիճակներ: Չի համարվում, որ կողմը խախտել է իր պարտավորությունները, եթե այն չի կարողանում կատարել դրանք ֆորսմաժորային իրավիճակի պատճառով, որի մասին մյուս կողմը պատշաճորեն տեղեկացվել է: Ֆորսմաժորային իրավիճակում հայտնված կողմը պետք է մյուս կողմին անհապաղ տեղեկացնի այդ մասին՝ նշելով խնդրի բնույթը, հնարավոր տեսողությունը եւ կանխատեսելի հետեւանքները, ինչպես նաեւ ձեռնարկի հնարավոր վնասի նվազեցմանն ուղղված ցանկացած միջոց:
- Կողմերից ոչ մեկը պատասխանատվություն չի կրում սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրով սահմանված իր պարտավորությունների խախտման համար, եթե չի կարողանում կատարել դրանք ֆորսմաժորային իրավիճակի պատճառով՝ պայմանով, որ այն ձեռնարկում է հնարավոր վնասի նվազեցմանն ուղղված ցանկացած միջոց:

26.2. Հանձնաժողովը կարող է կասեցնել սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողությունը՝ առանց նախօրոք ծանուցելու:

26.3. Հանձնաժողովը կարող է ձեռնարկել ցանկացած համապատասխան նախազգուշական միջոց՝ նախքան կասեցում իրականացնելը:

26.4. Եթե կասեցման մասին ծանուցում է ներկայացվում, ապա նշվում են դրանով պայմանավորված՝ գնումների եւ դրամաշնորհի ընթացիկ պայմանագրերի, օժանդակության համաձայնագրերի եւ ծրագրի նախահաշվի հետ կապված հետեւանքները:

26.5. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության կասեցումը չի խոչընդոտում Հանձնաժողովի կողմից վճարումների կասեցումը եւ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության դադարեցումը՝ Ընդհանուր պայմանների 18-րդ եւ 27-րդ հոդվածներին համապատասխան:

26.6. Կողմերը համապատասխան պայմանների առկայության պարագայում վերսկսում են Ֆինանսավորման համաձայնագրի իրականացումը՝ Հանձնաժողովի նախնական գրավոր համաձայնությամբ: Դա չի հակասում սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի ցանկացած փոփոխության, որը կարող է անհրաժեշտ լինել գործողությունն իրականացման նոր պայմաններին հարմարեցնելու համար, ներառյալ՝ հնարավորության դեպքում՝ գործառնական իրականացման ժամկետի երկարաձգումը կամ սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության դադարեցումը՝ 27-րդ հոդվածին համապատասխան:

Հոդված 27. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության դադարեցումը

27.1. Եթե սույն Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողության կասեցման համար հիմք դարձած հարցերը չեն կարգավորվում առավելագույնը 180 օրվա ընթացքում, ապա ցանկացած կողմ կարող է դադարեցնել սույն

Ֆինանսավորման համաձայնագրի գործողությունը՝ այդ մասին 30 օր առաջ ծանուցելով:

27.2. Սույն Ֆինանսավորման համաձայնագիրն ինքնաբերաբար դադարում է գործել, եթե 2-րդ հոդվածով սահմանված վերջնաժամկետներում համաձայնագիրն իրականացնող որեւէ պայմանագիր չի ստորագրվում:

27.3. Եթե դադարեցման մասին ծանուցում է ներկայացվում, ապա նշվում են դրանով պայմանավորված՝ գնումների ընթացիկ պայմանագրերի, դրամաշնորհի ընթացիկ պայմանագրերի, օժանդակության համաձայնագրերի եւ ծրագրի նախահաշվի հետ կապված հետեւանքները:

Հոդված 28. Վեճերի կարգավորումը

28.1. Ֆինանսավորման համաձայնագրից բխող ցանկացած վեճ, որը վեցամսյա ժամկետում չի հաջողվում կարգավորել կողմերի միջեւ սույն Ընդհանուր պայմանների 24-րդ հոդվածով նախատեսված խորհրդակցությունների միջոցով, կարող է կողմերից մեկի դիմումով կարգավորվել արբիտրաժի միջոցով:

Այն դեպքում, երբ Գործընկերն ԱԿԽ պետություն է կամ ԱԿԽ տարածաշրջանային մարմին կամ կազմակերպություն, եւ սույն գործողությունը ֆինանսավորվում է ԶԵՀ-ի շրջանակներում, վեճը, նախքան արբիտրաժ ներկայացվելը, սույն Ընդհանուր պայմանների 24-րդ հոդվածով նախատեսված խորհրդակցություններից հետո ներկայացվում է ԱԿԽ-ԵՀ նախարարների խորհուրդ կամ նիստերի միջեւ ընկած ժամանակահատվածում՝ ԱԿԽ-ԵՀ ներկայացուցիչների կոմիտե՝ ԱԿԽ-ԵՀ գործընկերության համաձայնագրի 98-րդ հոդվածի համաձայն: Եթե Խորհրդին կամ Կոմիտեին չի հաջողվում կարգավորել վեճը, ապա կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է վեճը արբիտրաժի միջոցով կարգավորելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնել՝ 28.2, 28.3 եւ 28.4 հոդվածներին համապատասխան:

28.2. Յուրաքանչյուր կողմ, վեճն արբիտրաժի միջոցով կարգավորելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելուց հետո՝ 30 օրվա ընթացքում, նշանակում է արբիտր: Հակառակ դեպքում կողմերից յուրաքանչյուրը կարող է դիմել Մշտական արբիտրաժային դատարանի (Հաագա) գլխավոր քարտուղարին՝ երկրորդ արբիտր նշանակելու խնդրանքով: Երկու արբիտրներն իրենց հերթին 30 օրվա ընթացքում պետք է նշանակեն երրորդ արբիտր: Հակառակ դեպքում ցանկացած կողմ կարող է դիմել Մշտական արբիտրաժային դատարանի գլխավոր քարտուղարին՝ երրորդ արբիտր նշանակելու խնդրանքով:

28.3. Կիրառվում է Մշտական արբիտրաժային դատարանի՝ Միջազգային կազմակերպությունների եւ պետությունների մասնակցությամբ արբիտրաժի կամընտիր կանոններով սահմանված ընթացակարգը: Արբիտրների որոշումներն ընդունվում են ձայների մեծամասնությամբ՝ երեք ամսվա ընթացքում:

28.4. Յուրաքանչյուր կողմ պարտավորվում է ձեռնարկել արբիտրների որոշումը կիրառելու համար անհրաժեշտ միջոցներ:

Սույնով հավաստվում է, որ կցված տեքստը Հայաստանի Հանրապետության կառավարության եւ Եվրոպական հանձնաժողովի միջեւ 2020թ. փետրվարի 20-ին և մարտի 12-ին ստորագրված «ՀԸԳՀ բարեփոխումների գործիք» ֆինանսավորման համաձայնագրի հայերեն պաշտոնական թարգմանությունն է:

**Հայաստանի Հանրապետության
Արտաքին գործերի նախարարություն**

